

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Michal Makaj

**Ohlas vzniku nezávislého irského státu
v Československu**

**The Response of the Creation of the Independent Irish State in
Czechoslovakia**

V Praze 2011

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Vojtěchovský, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu PhDr. Ondřejovi Vojtěchovskému, Ph.D. za kvalitní vedení při psaní mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem uvedenou práci zpracoval samostatně, že jsem použil jen prameny uvedené v citaci a v seznamu literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Abstrakt

Předkládaná práce pojednává o událostech irské války za nezávislost mezi irskými nacionalisty a britskou vládou v období let 1919-1921 a jejich reflexi v dobovém československém tisku.

V práci jsou obsaženy také kapitoly věnované vzájemnému poznání, následným stykům, návštěvám a vztahové provázanosti mezi občany irského ostrova a občany českých zemí. Pro představu, jak rozdílné kruhy české společnosti smýšlely o irské otázce, je na příkladu zobrazení československých novin, do jaké míry byly různé vrstvy československé společnosti o dění na Britských ostrovech informováni.

Práce zpracovává, do jaké míry byla válka zmíněna v československém tisku, jaké informace se vůbec k československým reportérům dostaly, jakým konkrétním událostem se tisk věnoval, jestli československý národ podporoval irské úsilí a zda se v reportážích odráželo srovnání s událostmi českého boje za samostatnost.

Klíčová slova:

Irská válka za nezávislost, česko-irské vztahy, irská otázka, Home Rule, československý tisk

Abstract

The present work deals with the events of the Irish War of Independence between the Irish nationalists and the British government in the period 1919-1921 and their reflection in contemporary Czechoslovak press.

The work also included a chapter devoted each other understanding, followed by contacts, visits and relationship interdependence among citizens of the island and the citizens of the Czech lands. For an idea of how different circles of Czech society they thought about the Irish question is an example display of Czechoslovak newspapers, the extent to which different layers of the Czechoslovak society of events in the British islands informed.

Work processes, to what extent the war mentioned in the Czechoslovak press, what information is given to the Czechoslovak reporters, how specific events devoted to printing, if the Czechoslovak nation supported the Irish effort, and whether the reportage reflects a comparison with the events of the Czech struggle for independence.

Key words:

Irish War of Independence, the Czech-Irish relations, the Irish question, Home Rule, the Czechoslovak press

Obsah

Úvod	6
1. Irsko-anglické dějiny	9
1.1 Normanský zábor	9
1.2 Panování Tudorovců a Stuartovců	10
1.3 Irský nacionalismus	11
1.4 Vyhrocení poměrů mezi ostrovy	12
2. Zobrazení Irů v českých zemích v 19. století	14
2.1. Poznání a první kontakty	14
2.2. Povědomí o irském hnutí v Čechách	15
2.3. Zlom a proměna vzájemného vnímání	16
3. Česko-irské vztahy na počátku 20. století	18
3.1. Vztahy před nezávislostí Irska	18
3.2. Vztahy Čechoslováků a Irů po samostatnosti	20
4. Zobrazení Irska v Československu	22
4.1. Výstřížkový archiv	22
4.2. Představení periodik	23
5. Konkrétní dění a československá reflexe	27
5.1. Začátky rozhodujících bojů	27
5.2. Politické řešení irské otázky	29
5.3. Církev a irská otázka	37
5.3.1. Dopis irských biskupů	37
5.3.2. Žádost anglikánské církve	38
5.3.3. Melbournský arcibiskup Mannix	38
5.4. Hladovka	40
5.4.1. Mountjoy	40
5.4.2. Wormwood	41
5.4.3. Případ corkskeho starosty	41
5.5. Největší ozbrojené pouliční konflikty	44
5.5.1. Black and Tans	45
5.5.2. Londonderry	46
5.5.3. Belfast	46
5.5.4. Stav obětí	47
5.5.5. Krvavá neděle	48
5.6. Útoky na vůdčí osobnosti	53
5.6.1. Útok na místokrále	53
5.6.2. Atentát na generála Robertse	54
5.6.3. Únos generála Lucase	54
5.7. Z ciziny k irské otázce	55
5.7.1. Názory v USA	55
5.7.2. Irské problém v Indii	57
5.7.3. Z USA k Irsku	57
5.8. Cesta k usmíření	59
5.9. Výsledek války	63
Závěr	65
Prameny a literatura	68

Úvod

Pohled na mapu evropského kontinentu po skončení první světové války, kterou vyhrála Dohoda¹ za účasti vojenské pomoci Spojených států amerických, působil jako by bylo dosaženo národních samostatností takřka v celé Evropě. Nebylo tomu tak a ne všechny národy smýšlející o jistém druhu samostatnosti měly dobojováno. V severozápadním koutě našeho kontinentu si obyvatelé Britských ostrovů o klidu zbraní mohli nechat jen zdát.

V době, kdy ve střední Evropě nově vzniklé státy vytvářely legislativní podmínky pro upevnění své samostatnosti, se na území jedné z vítězných mocností o samostatnost stále bojovalo. Tento boj irských nacionalistů usilujících o odtržení od nadvlády Spojeného království byl naopak stále velmi intenzivní a jeho rozřešení bylo v nedohlednu. Úsilí irských nacionalistů bylo o to těžší, že samotní obyvatelé zeleného ostrova byli nejednotní v náboženské víře i ve způsobu loajality vůči koruně. Nevraživost mezi jihoirskými katolíky a severoirskými protestanty konečné řešení ještě více prodlužovala a stála několik stovek lidských životů na obou stranách. Dalším kamenem úrazu byl dokonce i spor samotných nacionalistů o budoucím vztahu irské samosprávy ke Spojenému království. Zda se Irsko mělo stát jedním z Britských dominií, které by je spojovalo pouze královskou osobou, nebo samostatnou republikou bez jakéhokoliv zákonodárného spojení.

Irská touha po samosprávě, která vyvrcholila ve válku datovanou od roku 1919 do roku 1921 popřípadě do roku 1922,² byla na počátku mnohem usilovnější než touha českého národního hnutí za vlády habsburské monarchie, které původně usilovalo o obnovení rovnoprávnosti českého jazyka s jazykem německým a o obnovení české kultury. V Čechách v té době byla převážná většina šlechty německá nebo germanizována. Inteligence národního obrození byla většinou neurozeného původu. České národní obrození bylo reakcí na germanizaci svých zemí. Upřednostňováním němčiny chtěla vládnoucí dynastie Habsbursko-Lotrinská docílit centralistického zřízení z důvodů dynastických zájmů a nikoliv národnostních. V druhé polovině 19. století oba národy – jak český, tak irský – usilovaly o určitý druh samosprávy či autonomie od vládnoucích velmocí. Přestože irské snažení bylo doprovázeno vlnami násilí a české nebylo tak radikální, ale rostlo postupně, nebyly způsoby ani jednoho národa tak účinné, aby dosáhly svých cílů před začátkem první světové války. Do té doby byli Irové pro své snažení pro Čechy inspirací, což neznamená, že by Češi

---

¹ Spojenectví Francie, Velké Británie a Ruska proti centrálním mocnostem (Německu, Rakousku-Uhersku a Osmanské říši) v období první světové války (1914-1918).

² Příměří bylo podepsáno 11. června 1921, 6. prosince 1921 byla podepsána mírová smlouva a 7. ledna 1922 byla irská vláda uznána oběma komorami britského parlamentu.

schvalovali i násilnou formu. Během první světové války byly tábory těchto dvou národů na protějších stranách, i když cíl měly oba stále stejný. Otázka, jak se jejich role inspirátorů a inspirovaných otočily po válce, jak a jestli vůbec Češi reagovali na Iry a jejich válku o nezávislost, je předmětem této práce.

V této práci je stručný chronologický vývoj anglo-irských vztahů, který jsem vymezil od druhé poloviny 12. století do konce první světové války. Zobrazuje, jaký vliv měly různé vlády Spojeného království na obyvatele zeleného ostrova během staletí. Jaké byly důvody irských protivládních jednání a co vedlo irské katolíky k násilným bojům. Následující kapitoly jsou věnovány vzájemnému poznávání české a irské kultury a jejich kontaktům od jejich doložených prvních začátků přes 19. století až do prvních desetiletí 20. století. Zde píše o osobnostech, které zasáhly do českého společenského i politického života, ať už byly Irskem ovlivněny díky svému původu, rodinným vazbám nebo jen prostřednictvím vlastní zvědavosti. Zároveň se zde snažím nastínit způsoby, jakými se do českých zemí dostávalo povědomí o irské kultuře i její náboženské a národní problematice. Další kapitoly jsou věnovány zobrazení války za nezávislost v předních československých novinách a jejich stručné charakteristice. V těchto kapitolách se snažím najít odpovědi na otázky, jaké tituly o problematice psaly nejvíce, jaké bylo jejich politické zaměření, kolik informací svým čtenářům poskytovaly a v jakém rozsahu, zda je ze zpráv poznat soucítění s Iry, kteří byli ve stejné situaci, jako český národ před první světovou válkou nebo s Angličany, kteří pomohli k samostatnosti československého státu a zda se v článcích objevilo v souvislosti s válkou porovnání mezi oběma vzdálenými národy.

Literatura k tématu není moc obsáhla z důvodu, že hlavní těžiště práce tvoří archivní materiál. Pramenem k této práci se staly novinové výstřižky na téma Anglie a Irska v době bojů za nezávislost, které jsou uchovány v Národním archivu z fondu Ministerstva zahraničních věcí – výstřižkový archiv. Kvůli širokému rozsahu tohoto tématu jsem se zaměřil na důležité body, které byly v československých novinách podle výstřižkového archivu nejčastěji medializovány a které s válkou neodmyslitelně souvisely.

Díky poznatkům z těchto článků jsem byl nasměrován na novinové tituly, které o této problematice na ostrovech nejvíce psaly.³ Další kroky bádání tedy směřovaly do Národní knihovny České republiky, kde jsem vyhledával periodika pro stručnou přehled celých výtisků, které obsahovaly zprávy o anglo-irských sporech.

Pro sepsání předchozích událostí a vztahů mezi Iry a Angličany a následně mezi Iry a Čechy jsem se orientoval podle primární a sekundární literatury. Hlavními zdroji k česko-

---

³ Např. *Národní listy*, *Venkov*, *Lidové noviny*, *Tribuna*, *České slovo* atd.

irským vztahům mi v tomto případě byly studie Daniela Řeháka⁴ a Daniela Samka⁵. Vývoj vztahů mezi Iry a Angličany jsem popsal podle literatury Theodora W. Moodyho, Francise X. Martina a kol.⁶ a českých webových zdrojů zabývajících se Irskem.⁷ Konkrétní informace o průběhu irské války za nezávislost jsem čerpal ze studie Martina Kováře.

Irskou válku za nezávislost si obyvatelé Britských ostrovů připomínají kromě památníků i prostřednictvím různých projevů v kultuře, jakými jsou literatura⁸, hudba⁹ nebo film¹⁰ a prostřednictvím webových stránek¹¹. Čeští autoři psali o Irsku poměrně málo. Události před válkou o nezávislost - irské národní hnutí a s ním spojené osobnosti, terorismus a migrace - jsou v české literatuře rozšířenější než válka samotná. Z obecných dějin o celé irské historii, kde se lze o válce dočíst, mohu zmínit například přeložená díla od zahraničních autorů *Dějiny Irska* a *Kapesní dějiny Irska*.

---

⁴ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Výlučnost cizí i vlastní*, in: Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. Století, Praha 2008.

⁵ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009.

⁶ T.W MOODY, F. X. MARTIN a kol.: *Dějiny Irska*, Praha, 1996.

⁷ Jana STRÝČKOVÁ: Jana STRÝČKOVÁ: <http://www.irsko-aktualne.cz/historie>, *Historický vývoj Irska* [20. dubna 2011].

⁸ Např. Michael HOPKINSON: *The Irish War of Independence* (2004) nebo Tim Pat COOGAN: *The Troubles: Ireland's ordeal and the Search for Peace* (1995).

⁹ Např. Saoirse , Éire Óg, Athenrye,Shebeen, Mise Éire and Pádraig Mór.

¹⁰ Michael ANDERSON: *Shake Hands with the Devil* (1959), Johnathan LEWIS: *The Treaty* (1991), Neil JORDAN: *Michael Collins* (1996), John STRICKLAND: *Rebel Heart* (2001), Ken LOACH : *The Wind That Shakes the Barley* (2006).

¹¹ Např. Seamus FOX: <http://webpages.dcu.ie/~foxs/irhist/>, *Chronology of Irish History 1919 – 1923* [20. dubna 2011]; <http://www.warofindependence.info/>, *War Of Independence* [20. dubna 2011].

1. Irsko-anglické dějiny

Irský ostrov byl popsán už řeckými geografy dávno před naším letopočtem. Během římského ovládnutí Evropy zůstalo prý pro nezáměr stranou jejich moci. Svou originalitu a necivilizovanost oproti vnitřní Evropě si smaragdový ostrov zachoval i přes spoustu záborů a okupací ze strany anglických vládců přibližně až do přelomu 17. a 18. století.¹² Pro přehlednost vztahů mezi irským a anglickým obyvatelstvem a důvodů jejich rozepří, které vyústilo ve vznik Stát svobodného Irska, jsem sepsal jejich společnou historii.

1.1 Normanský zábor

Důvodem, proč přišli Normané do Irska, byl spor dvou irských králů v 2. polovině 12. století. Diarmaita Mac Murchada z Leinsteru a Tigernána Ua Ruairka z Breifne.¹³ Spor začal únosem Ua Ruairkovy manželky a pokračoval svržením Mac Murchadova z trůnu a následně jeho vyhnáním roku 1166. Poražený král Mac Murchada požádal ve Francii o pomoc anglického krále Jindřicha II. Plantageneta.

Ir mu za pomoc získat zpět své dědictví nabídl vazalství, ale Plantagenet byl zaneprázdněn svými starostmi. Diarmait se tedy obrátil na normanského vojevůdce Richarda FitzGilberta de Clare, hraběte ze Strigoilu, známého pod přezdívkou Silný luk (*Strongbow*).¹⁴ Ten pomohl Mac Murchadovi po dvou letech k návratu na trůn pod podmínkou svatby s jeho nejstarší dcerou a uznání Richarda právoplatným dědicem leinsterského království. Poté následovaly výpady Normanů s Diarmaitovým vojskem (do jeho smrti roku 1171) do měst po celém Irsku. Jelikož se Jindřichovi nelíbilo, že FitzGilbert de Clare buduje blízko Anglie silné království, rozhodl se vydat na ostrov a Irové i Normané mu slíbili bez boje poslušnost.

Osmdesát let po invazi ovládali Normané tři čtvrtiny Irska. Není pravdou, že by Normané přivedli do Irska jen války a rozdělení. Po dobytí určité části území, které bylo dříve dějištěm neustálých válek gaelských rodů, nastal mír a pořádek řízený právě Normany. Klid nebyl zajištěn likvidací původního obyvatelstva, ale snahou o to, aby Irové zůstávali a hospodařili stejně jako za předchozích vládců. Při záboru se nejednalo o boj zaměřený proti Gaelům z celkového hlediska, ale jen o mocenský zápas mezi normanskou a gaelskou aristokracií. Byli mezi sebou bráni za sobě rovné a vznikala mezi nimi i manželství. Po svém

---

¹² Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Vylučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. Století*, Praha 2008, str. 156.

¹³ F. X. MARTIN: *Příchod Normanů a zábor Irska (1169-kolem 1300)* in: *Dějiny Irska*, Praha, 1996, str. 87.

¹⁴ Tamtéž, str. 90.

příchodu přinesli Normané Irům systematické obdělávání půdy, centralizovanou správu, ražbu mincí a soudní systém. Po skončení bojů přišla do Irska i nová vlna náboženské aktivity v podobě různých řádů, které byly přátelsky přijímány už před Normany.

Kulturní asimilace trvala do Kilkennyských výnosů (*The Statutes of Kilkenny*) z roku 1366. Tyto výnosy zakazovaly Normanům mluvit irsky, používat irská jména, uzavírat sňatky s Iry, přejímat irské zákony a věnovat se svým kulturním zábavám.. Zavedením těchto zákazů vypukla ještě téhož roku irsko-normanské povstání. Gaelská šlechta se vzpamatovala a anglický kulturní vliv přetrvával jen v okolí Dublinu a v několika blízkých městech. Irský jazyk a literatura zažívaly ve 14. a 15. století svůj druhý vrchol.

1.2 Panování Tudorovců a Stuartovců

Poměry na Irském ostrově se začaly měnit poté, co nastoupil na trůn Jindřich VIII. Tudor (1509-1547). Jindřich začal v Irsku vládnout prostřednictvím místokráli. Větší problém ve vztahu mezi anglickou korunou a Iry nastal po jeho prohlášení se hlavou církve nad svými zeměmi. Nejen Gaelové, ale i Normané mu vzdorovali na ochranu katolické víry. V roce 1541 se Jindřich nechal z titulu lorda Irska prostřednictvím dublinského parlamentu titulovat králem Irska a zároveň tím započala personální unie mezi Irskem a Anglií. Situace se neuklidnila ani za panování jeho dcer Marie I. (1516-1558) a Alžběty I. (1533-1603). Ba naopak. I přes malý úspěch náboženské reformace v Irsku byla ustanovena národní církev. A také z obav, že by bylo Irsko využito nepřáteli království, jako bylo Španělsko, se královna Alžběta rozhodla roku 1592 postavit v Dublinu Kolej Nejsvětější Trojce (*Trinity College*), nejstarší irskou univerzitu. Irové povstali pod vedením hrabat z Tirone a Tirconnellu, Hughha O'Neilla (1550-1616) a Roryho O'Donnella (1575-1608) proti Anglii. Měli podporu Španělska, ale i přes to podlehlí anglickému vojsku v bitvě u Kinsale roku 1601 a o dva roky později kapitulovali.¹⁵ Přední irští vůdci společně s asi devíti desítkami jejich příznivců odcestovali 3. září 1607 do kontinentální Evropy. Jejich odchod je znám jako „Útěk hrabat“ (*Flight of the Earls*) a znamenal konec gaelského politického řádu a úpadek katolického Irska.¹⁶

Strategicky bylo irské území po emigraci hrabat a příznivců kolonizováno novými usedlíky, převážně skotskými presbyteriány. Díky tomu se reformace na ostrově uchytila jen v provincii Ulster. Nové víře se říkalo cizí (*gallda*) a způsob kolonizace byl znám pod termínem obsazování (*planting*), protože rodilí Irové byli vyhnáni ze své půdy, která byla

¹⁵ G. A. HAYES-McCOY: *Tudorovský zábor (1534-1603)*, in: Dějiny Irska, Praha, 1996, str.142.

¹⁶ Aidan CLARKE: *Kolonizace Ulsteru a vzpoura roku 1641 (1603-1660)*, in: Dějiny Irska, Praha, 1996, str. 143-144.

přidělena přistěhovalcům. Gaelští Irové se časem zapletli do sporů mezi korunou a westminsterským parlamentem. Povstalci bojovali ve jménu krále Karla I. (1600-1649) proti parlamentu a nazvali se Irskou katolickou konfederací (*Irish Catholic Confederation*). Po poražení monarchie se Oliver Cromwell (1599-1658) vylodil v Irsku a do roku 1652 Konfederaci krutě potlačil. Cromwellovské dobývání irského ostrova z let 1649-1653 je považováno za nejhrušnější období irské historie (zejména pak dobytí města Drogheda, kde bylo povražděno 3 000 obránců monarchie i civilistů). Původní majitelé půdy byli nuceni odejít do provincie Connaught. Byla to provincie velmi chudá, ale kdo odmítl odejít, byl popraven. Odtud pochází původ rčení „do pekel nebo do Connaughtu“ (*to hell or to Connaught*). Po skončení války s Cromwellem klesl počet obyvatel i vinou moru, hladu a vyvražďování na pět set tisíc.¹⁷

Roku 1689 se katolíci z Irska postavili ve „válce dvou králů“ (*The War of the Two Kings*) na stranu katolického krále Jakuba II. (1633-1701) proti jeho zeti a následníkovi trůnu Vilémovi III. Oranžskému (1650-1702). Přestože měl Stuart podporu skoro celého Irska, vyjímaje protestantský Ulster, irští básníci nazývali bývalého krále Jakuba Poserou (*James the be-shitten*). Přezdívkou si vysloužil po útěku z bitvy u Boyne v roce 1690.¹⁸ Rozhodující porážkou katolíků byla bitva u Aughrimu, která se konala následující rok. Limerickým mírem (*Treaty of Limerick*) z roku 1691 Vilém sliboval katolíkům míru svobody pod podmínkou, že odejde zbytek katolických vojsk z Irska. Tento odchod je znám jako „Odlet divokých hus“ (*Flight of the Wild Geese*). Smlouva byla porušena brzy po jejím sepsání. Roku 1695 byly zavedeny trestní zákony, které katolíky omezily v majetkových a politických právech. Lidé katolické víry nesměli například volit ani být voleni do parlamentu, stát se právníkem nebo být povyšováni do vyšších důstojnických hodností. Tři čtvrtiny Irů se staly podřadnými občany ve vlastní zemi. Po roce 1697 byli dokonce po nějakou dobu vyhnáni katoličtí knězi.¹⁹

1.3 Irský nacionalismus

18. století bylo pro Iry chmurné. Katoličtí Irové představovali pro anglickou vládu hrozbu politické nestability. Americká válka za nezávislost (1775-1783) inspirovala ulsterské protestanty v úsilí o jejich samostatnou samosprávu. Tu dostal dublinský parlament roku 1782 a Irsko s Británií spojovala pouze osobnost panovníka. Výraznou osobností irského parlamentu byl Henry Grattan (1746-1820). Díky němu byla zrušena řada protikatolických

---

¹⁷ Jana STRÝČKOVÁ: Jana STRÝČKOVÁ: <http://www.irsko-aktualne.cz/postupny-upadek-gaelskeho-irska>, *Postupný úpadek galského Irska* [20. dubna 2011].

¹⁸ Tamtéž, *Doba Jakuba II a Viléma Oranžského* [20. dubna 2011].

¹⁹ J. G. Simms: *Restaurace a Jakobitská válka (1660-1691)*, in *Dějiny Irska*, Praha, 1996, str. 158-163.

nařízení, která se vztahovala většinou i na ulsterské presbyteriány. V Irsku byla založena roku 1791 tajná organizace s názvem Irská jednota (*United Irishmen*) po vzoru Francouzské revoluce (1789-1799). Vůdce Jednoty byl protestant Theobald Wolfe Tone (1763-1798). Se svými spojenci se snažil o rozbití svazku s Anglií. Jejich snaha vyvrcholila povstáním roku 1798, po kterém byl Tone zavřen do vězení, kde spáchal sebevraždu. Po povstaleckém incidentu se britští politici rozhodli formou úplatků a hrozeb donutit dublinský parlament, aby se sám rozpustil a roku 1800 odhlasoval své vlastní zrušení a přijal zákon o unii, kterým spadalo Irsko pod přímou vládu londýnského parlamentu. Jakýkoliv způsob protestu byl rychle potlačen.²⁰

Po celé 19. století se irští nacionalisté věnovali dosažení tří nejdůležitějších cílů: Katolická emancipace, autonomie formou vlastního irského parlamentu a vlastnictví půdy lidmi, kteří na ní pracovali. Do britského parlamentu začali být roku 1801 voleni irští politici. V roce 1829 byl do skupiny irských politiků zvolen advokát Daniel O'Connell (1775-1847). Se svým politickým hnutím *Repeal Association* dosáhl toho, že Británie ustoupila irskému tlaku zrušením všech omezení pro katolíky. Pokusil se o znovuzaložení dublinského parlamentu. Za tyto činy byl prohlašován „Osvoboditelem“ (*The Liberator*). Po čase mu byly veškeré aktivity zakázány. O'Connell dostal strach a stáhl se do ústraní. Stal se tak terčem kritiky, která poškodila jeho autoritu i politický život.²¹

1.4 Vyhrocení poměrů mezi ostrovany

V polovině 19. století se Irsko potýkalo s rozsáhlým hladomorem. Poté, co byla zrušena pole pro vojáky z napoleonských válek, se lid živil jen bramborami. Brambory byly napadeny plísní a lidé přišli o jediný zdroj potravy. Následovaly emigrace do Ameriky a Británie. Aby vláda pomohla lidem v nouzi, platila dělníkům kukuřičnou moukou, aby stavěli tzv. kukuřičné silnice (*lire na mine*),²² které nakonec nikam nevedly. Někteří katolíci pro záchranu života přešli k anglikánské víře a vysloužili si označení „polívkáři“ (*soupers*)²³ podle polévky, kterou protestanti rozdávali.

Téměř naprostá ignorace Britů k irské katastrofě rozhodně nepřispěla ke zlepšení vztahů mezi zeměmi a způsobila v dalších letech již zmíněnou emigraci. Většina irských emigrantů mířila do Ameriky, kde založili revoluční hnutí Feniánské bratrstvo (*Fenian*

²⁰ R. B. McDOWELL: *Protestantský národ (1775-1800)*, in Dějiny Irska, Praha, 1996, str 176-187.

²¹ Jana STRÝČKOVÁ: Jana STRÝČKOVÁ: <http://www.irsko-aktualne.cz/19-stoleti>, *19. století* [20. dubna 2011].

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

Broderhood) – po čase přejmenované na Irské republikánské bratrstvo (*Irish Republican Broderhood*), z něhož vzešla Irská republikánská armáda (*Irish Republican Army*). Feniáni velmi rychle pronikli do britské armády a námořnictva a v roce 1867 se snažili o povstání pro vznik samostatné irské vlády. Byli však bleskově potlačeni. Pro jejich cíle jim chyběla sociální složka, která by jim zaručila větší masovou podporu. Hledali tedy organizaci, která by se sociální otázkou zabývala a podpořila jejich úsilí. Touto pomocnou organizací se Feniánům stala Pozemková liga (*Land League*), která chtěla zpět pro Iry získat území zabrané Cromwellem. Hlavním bodem bylo rozdělení pozemků velkostatkářů mezi místní obyvatele. Liga se zasloužila o několik zákonů, podle kterých byla půda vykoupena a rozdělena původním nájemcům.²⁴

Vůdci Ligy Charlesovi Stewartu Parnellovi (1846-1891) se s pomocí jednotek IRA podařilo vyhrát proti Britům válku o půdu. Parnellovou taktikou se stal bojkot a toto slovo bylo přijato mnoha jinými jazyky. Taktika spočívala v tom, že Pozemková liga nevedla žádné styky s člověkem, s kterým je Liga ve sporu. Tento styl bojkotu byl poprvé použit proti kapitánu Boycottovi, správci v hrabství Mayo. Parnell se na vrcholu své slávy dostal do incidentu s katolickou církví i s britskou vládou pro svůj poměr s vdanou Kitty O'Shea (1846-1921). Musel odejít z politického života a roku 1891 náhle zemřel.²⁵

Na počátku 20. století začalo vznikat několik nacionalistických skupin, které usilovaly o samostatnost Irska. K těm nejznámějším patří My samostatní (*Sinn Féin*) založené roku 1908 a Irská občanská armáda (*Irish Citizen Army*) jejíž aktivní fungování začalo roku 1913. Jejich činnosti došly svého vrcholu Velikonočním povstáním (*Easter Rising*) v roce 1916. Jednou z nejdůležitějších postav tohoto povstání, jehož důsledky vedly k samostatnosti Irska, byl James Connolly (1868-1916). Za úspěchem povstání stojí krutost britské vlády, která svými zásahy proti povstalcům učinila z Connollyho a jeho spojenců národní hrdiny. Poprava šestnácti vůdců vyvolala u Irů mimořádný odpor. Ve volbách v roce 1918 vyhráli Samostatní a v Dublinu vytvořili nelegální shromáždění zvané „Parlament Irska“ (*Dáil Eireann*). Jejich první zasedání se konalo pouze za přítomnosti dvaceti pěti členů, jelikož většina nepřítomných byla držena ve vězení. Tou dobou byl v hrabství Tipperary přepaden transport výbušnin a při tom zastřeleni dva policisté. Přestože Samostatní tuto akci nepodporovali, znamenala počátek války za nezávislost, která začala v lednu 1919 po vyhlášení Irské republiky. Obě strany se dohodli na příměří v červenci 1921²⁶

---

²⁴ Jana STRÝČKOVÁ: Jana STRÝČKOVÁ: <http://www.irsko-aktualne.cz/19-stoleti>, 19. století [20. dubna 2011].

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Donald McCARTNEY: *Od Parnella k Pearseovi (1891-1921)*, in Dějiny Irska, Praha, 1996, str. 226-248.

2. Zobrazení Irů v českých zemích v 19. století

Jak již bylo zmíněno v předchozích řádcích, poloha Irského ostrova na pokraji Evropy způsobila zachování si v Irsku mnohé staropohanské zvyklosti, které byly do křesťanství povětšinou vstřebány, než aby této víře podlehly. Z těchto historických odlišností v rámci Evropy vyplynul i charakter Irska. Ten byl pro mnoho ostatních kontinentálních zemí vždy převážně barbarský, zaostalý a upoutaný k vlastní tradici. Působil nevzdělaně, pro romantiky tajemně a mysticky, pro realisty zbídačeně a naturalisticky, pro levicové myslitele revolučně a nadějně, pro nábožensky zaměřené osobnosti pravověrně a konzervativně a pro politické zástupce malých národů bez vlastního státu byly vzorem nepoddajného odporu.²⁷

2.1. Poznání a první kontakty

Na dlouhou dobu jediným novodobým česko-irským kontaktem na území rakouských zemí bylo přátelství Jana Jeníka z Bratřic (1756-1845) s irským důstojníkem hrabětem Edwardem Wallisem (zemřel 1796), se kterým diskutoval o Irsku a Čechách. Wallis byl potomek irských emigrantů z hejna „divokých hus“ (*wild geese*), kteří sloužili v rakouské armádě už před třicetiletou válkou. Činy těchto vojáků ovlivňovaly české dějiny i po jejich zabrání zkonfiskovaného majetku české šlechty. Například hrabě Eduard František Josef Taaffe (1833-1895), ministerský předseda Rakouska-Uherska v letech 1868-1870 a 1879-1893, byl potomek irského důstojníka Francise Patricka Taaffa, který za svou spoluúčasť na vraždě Albrechta z Valdštejna (1583-1634) dostal od císaře Ferdinanda II. (1578-1637) Nalžovy u Klatov.²⁸ Díky jeho dalšímu potomkovi, prezidentu vrchního zemského soudu Rakouska-Uherska JUDr. Ludvíkovi Taaffemu, vznikla naproti zámku v Prašivci napodobenina romantické zříceniny irského hradu²⁹ Ballymotte, odkud tento rod původně pocházel. Působení tohoto rodu v českých zemích skončilo ve 30. letech 20. století, kdy zadlužený rod Nalžovy prodal a vrátil se do Irska. To byl jeden z důkazů o jejich zakořeněných vzpomínkách na rodnou zemi předků.³⁰

Už ve 20. letech 19. století použil zástupnou irskou problematiku na místo přímého pojmenování české reality historiograf a kněz František Josef Sláma-Bojenický (1792-1844), když publikoval články o mravech a obyčejích Irů. Slámovi v nich šlo hlavně o kořeny

²⁷ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Výlučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*, Praha 2008, str. 156.

²⁸ Tamtéž, str. 157.

²⁹ Tamtéž, str. 157; Virgil DOLANSKÝ: *V Prašivci*, in: *Osvěta*, č. 35, roč. 1., v Praze 15. září 1863, str. 273-274.

³⁰ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Výlučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*, Praha 2008, str. 157.

irského boje protestantů a katolíků, které měly zrcadlit starý rozpor českých evangelíků a katolíků.

V českých časopisech a novinovém tisku se začaly objevovat irské pověsti, pohádky, podobné texty přeložené z němčiny nebo francouzštiny v první polovině 19. století. Z velké většiny byly nepřímo zprostředkované z anglických novin, a proto v nich byli Irové zobrazováni jako směšné postavy, které byly předmětem bezpočtu historek a sloužily pro pobavení britských obyvatel. Tento britský humor na úkor Irů přeložil do českého jazyka knihtiskař a samozřejmě překladatel Josef Václav Sommer (1805-1882).

Nezůstalo jen u psaní drobných článků překladů Goldsmithových a Maturinových děl. Díky irskému občanskému hnutí nazvaném repeal, které vedl Daniel O'Connell (1775-1847), se pro Čechy od konce 40. let stali obyvatelé smaragdového ostrova politickým symbolem. Jejich aktivity byly rozebírány v publikacích po různých koutech Čech. S nesmírnou pravidelností vydržely tyto činy do 80. let. O'Connellovo politické hnutí českým názorům vyhovovalo a jeho způsob pro ně znamenal možnost, jak si nějak politicky srovnat účty s Rakouskem. Hnutí se neodráželo jen na literární úrovni, ale na české občany mělo tak velký symbolický vliv, že je donutilo založit tajné diskusní spolky, jakým byl i Český Repeal.³¹

2.2 Povědomí o irském hnutí v Čechách

Nejznámější vlasteneckou postavou spojenou s českou recepcí irského repealu byl reportér a satirik Karel Havlíček Borovský (1821-1856), který toto hnutí kriticky zhodnotil. Přestože Havlíček nebyl naprostým obdivovatelem O'Connella, jak se občas ve zkratce uvádí, přeložil jeho biografii od Jakoba Venedeye. Český publicista proslavil irskou kulturu svou básní *Král Lávr*, kterou složil ve vyhnanství v Brixenu. Její vliv na české čtenáře byl z počátku celkem omezený vzhledem k tomu, že dlouho byla zveřejňována pouze formou opisů. To se změnilo po jejím prvním časopiseckém vydání v *Rodinné kronice* z roku 1863 a pozdějšího knižního vydání o sedm let později. Havlíček byl nepřímo inspirován irskou pohádkou, otištěnou v *Deutches Museum* roku 1851. Nelze ani zavrhnout myšlenku, že jeho inspirace byla podpořena ještě znalostí některé slovanské pověsti.³²

Původ počátku srovnávání Čechů a Irů vychází z německé koncepce, nebo lépe řečeno dokonce v pangermánské. Ta provolávala teze o nevyhnutelném připojení malých národů, v tomto případě slovanských a keltských, k těm mocným, germánským. Tento zřejmě první impuls nepřátelského srovnávání, kde se Češi objevili poprvé po boku Irů, se pozdější

³¹ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Výlučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*, Praha 2008, str. 157-158.

³² Tamtéž, str. 158-159.

generací celkem podceňoval, protože srovnání z německé strany bylo především vnucená než přirozeně hledané. Všechny argumenty ohledně podobnosti mentalit či politického postavení obou národů jsou naprosto jasně pozdější a více méně lživé.

V polovině 19. století se povědomí irských reálií šířilo mezi českými čtenáři obzvláště skrze překlady irských próz Marie Edgeworthové (1768-1849) a veršů Thomase Moorea (1779-1852) ze sbírky *Irské melodie (Irish Melodies)* z let 1808-1834, které byly přeloženy například od Františkem Douchou, Františkem Škorpíkem nebo Eduardem Břetislavem Kaizlem.

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 19. století přišel ve srovnání česko-rakouské a irsko-anglické politiky dramatický zlom. Dlouholetá neústupná anglická politika vůči Irsku vyústila v sérii pumových atentátů po celých Britských ostrovech. Feniánská jednání způsobila přítrž srovnávání nejen v Čechách. V té době jakékoliv komparace irské blednosti s českým utrpením za vlády habsburského rodu na dlouhou dobu byly na nulovém bodě, jelikož podle českých vlastenců si chtěl politicky zralý český národ sjednat uznání duševními zbraněmi. Čeští obrozenci se před hrozbou výbušných útoků obrátili na irskou lidovou slovesnost, písně, pohádky a zvykosloví. Jejich překlady a informace bylo možné nalézt například v *Obrazech života, Čechovi* nebo *Květech*. Přijatelným zhodnocením politické situace byla biografie *Vůdce Irčanů Daniel O'Connell* od Jakoba Venedeye přeložená Karlem Havlíčkem a vydaná roku 1879. Jeho program v té době už ale nepřinášel úspěch ani Irům a natož pak Čechům.³³

Během dalších let, v sedmdesátých a osmdesátých letech, bylo sepsáno významné dílo *Potlačený národ*, které bylo nejprve vydáváno v časopisech *Květy* a *Osvěta* na pokračování. Autor, žurnalista a politik Karel Tůma (1843-1917), dílo po čase zveřejněno i knižně. Velmi podobný podtext má i vydaná studie politika a obchodníka Josefa Mojmíra Podhorského (1868-1901), který napsal rozsáhlou biografii v té době známého Henryho Flooda (1732-1791) pod titulem *Jindřich Flood, řečník a politik irský*. Studie varuje před floodovskými kompromisy národně smýšlejících obyvatel s odkazem na nejmenovaného českého politika té doby.³⁴

2.3. Zlom a proměna vzájemného vnímání

Předním propagátorem irské kultury a tematiky obecně byl na přelomu 19. a 20. století herec a režisér Karel Mušek (1867-1924). Dědic kočovných divadelníků se oženil s anglickou

³³ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Vylučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*, Praha 2008, str. 159-160.

³⁴ Tamtéž, str.161.

paní vychovatelkou Alicí Hilsteadovou (1870-1957). Její rodina pocházela smaragdovému ostrovu. Zásadním způsobem ovlivnila manželův další životní směr. Mušek se díky své dobré znalosti angličtiny stal předním zprostředkovatelem prvních divadelních her George Bernarda Shawa (1856-1950) v českých zemích. O dost výrazněji však prosazoval irského dramatika Johna Millingtona Synge (1871-1909), autora známé hry *Hrdina Západu* (1907). Se Syngem ho časem pojilo i velké přátelství upevňované výměnou korespondence. Bez pochybností se navíc ví o jejich společných výletech po lokalitách v irském hrabství Wicklow, na jihovýchodním pobřeží gaelského ostrova, kde irský spisovatel vyhledával témata pro své tvrdé hry z venkovského prostředí.

Muškovi se při jedné z návštěv Irska dostalo nečekaného ponaučení o českých problémech od tamních intelektuálů. Při návštěvě spisovatelky Lady Augusty Gregory (1852-1932) na cooleském zámku v hrabství Galway – na západě ostrova, ve společnosti irských vlastenců bědoval nad situací českých zemí pod rakouským útlakem. Obratem formou trefných otázek byl zahrán svými společníky do kouta: „*Jak, vy dostáváte [na Národní divadlo] subvencí? Od země, Co chcete ještě víc? [...] Vy máte zemský sněm? Co ještě chcete? My již celé století marně zápasíme o Home Rule.*“³⁵ Přestože byl český divadelní herec jejich výhradami zaskočen, poznal, že nemá šanci jim jakkoliv odporovat. Dalo by se říci, že v ten moment skončily všechny iluze tradičního srovnávání rakouského vymezení vůči české národní politice s drsným anglickým utlačováním Irska.

Kritické myšlenky z 19. století skončily v Rakousku-Uhersku vypuknutím první světové války. Záměry české politiky a kultury se na další desetiletí změnily. Nejsnazším překladem irského hesla „Home Rule,“ které bylo skloňováno snad ve všech českých novinách, bylo slovo samostatnost.

---

³⁵ Daniel, ŘEHÁK: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století. Exotika aneb Vylučnost cizí i vlastní*, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*, Praha 2008, str. 165.

3. Česko-irské vztahy na počátku 20. století

Období 20. století představovalo pro česko-irské vztahy hlavně uvedení irského tématu do českého povědomí, převedení irského politického programu pro záměry českých vlastenců a první české návštěvy v Irsku (Václav Petru, Jiří Guth Jarkovský).³⁶ Toto století přineslo větší vyváženost ve vzájemných vztazích a zejména vzájemných kontaktech. Osobnosti z obou stran se svými úvahami začaly navzájem inspirovat. Prvořadý impuls byl stále znám z devatenáctého století, a to vzhlížení sebe sama v obraze cizích politických snah. Většina národních cílů byla však dosažena, a tak se zdálo, že radikální nacionalismus se zmírnil. To vedlo k sebevědomějšímu rozhledu po domácím, ale i světovém poli. Hlavní posun od devatenáctého století do dvacátého je vidět v tom, že český obdiv k irské politice se přetvořil v irský zájem o české národní obrození. Především boj Čechů za jazykovou rovnoprávnost češtiny a němčiny.³⁷

3.1. Vztahy před nezávislostí Irska

V novém století byl předním impulsem ve vzájemných stycích zájezd předních britských novinářů do Rakouska-Uherska v červnu 1905. Výprava byla velmi dobře organizována „přítelem Čechů“, historikem a romanopiscem Jamesem Bakerem (1847-1920), který se ve svých pracích zaměřoval hlavně na Země Koruny české. Mezi cestujícími byli prezident dublinského tiskového fondu hrabě Horace Pluncett (1854-1932) a právník a žurnalista západoirského tisku *The Tuam Herald* Richard John Kelly (1860-1931). Průvodci se stali již zmíněný režisér Národního divadla Karel Mušek (1867-1924) se svou manželkou, Angličankou Alicí Hillsteadovou (1870-1957), a dcera anglického konzula Wentwortha Forbese.³⁸

Jedním z účelů návštěvy byla jubilejní výstava. Během prohlídky Prahy a jiných českých měst se sblížili Mušek a Kelly, který, kromě toho že byl nadšen krásou Prahy, obdivoval, že české národní povědomí ovládlo staroslavné „německé“ město. Kelly návštěvou Prahy získal v realitě českých napsů na pražských ulicích příklady pro hladomorem postižené irské národní obrození a přesvědčivý důkaz, že pokud je odhodlání vlasteneckých vůdců dostatečně silné a lid dostatečně uvědomělý, jsou možné i téměř neuskutečnitelné věci.³⁹

---

³⁶ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 5.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, str. 6; Karel MUŠEK: *Z návštěvy Angličanů*, in: *Národní listy* XLV, 1905, č. 169, str. 1, 22. 6.

³⁹ Daniel Samek, *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 6.

Nečekaným, ale příjemným důsledkem návštěvy bylo, že R. J. Kelly poslal hned po návratu na ostrov Muškovi text hry *In the Shadow of the Glen* Johna Millingtona Syngea (1871-1909). Mušek ji přeložil do češtiny a inscenoval pod názvem „Ve stínu doliny“ ve Švandově divadle. Tímto překladem se Mušek stal prvním Syngeovým překladatelem v kontinentální Evropě.⁴⁰

Britští žurnalisté podnikli další výlet do Čech roku 1908, aby opět návštěvi jubilejní výstavy. Navíc byl v atmosféře příprav na Slovanský sjezd. Tentokrát byl jediným Irem ve skupině právě R. J. Kelly. Po návratu z tohoto výletu napsal šéfredктору *Národních listů* děkovný dopis, který obsahoval spoustu lichotek na adresu českého národa.⁴¹ O Češích mluvil na svých přednáškách a psal ve svém domácím tisku v superlativech. Vrcholem tohoto období byl rok 1910, kdy napsal sérii článků do předních irských novin *The Leader*.

Jedním z těch, kdo byli v pozadí organizace obou návštěv britských novinářů do Čech, byl pravděpodobně hrabě František Lützow (1849-1916), propagátor české historie a kultury v anglosaských oblastech. Byl autorem knih *Bohemia – A Historical Sketch* (1896) či *History of Bohemia Literature* (1899). Během svých pobytů v Anglii samozřejmě navštívil i irskou metropoli, kde se setkal s významnými vzdělanci ostrova. Roku 1909 se například setkal se spisovatelem Georgem Moorem (1853-1939).⁴² Jejich rozmluva o možném obnovení irského jazyka byla další působivou poctou českým národním snahám, jelikož jsou zde chápány, jako případný vzor pro boj o návrat irštiny do všedního života. Lützow cítil v obdivné reakci irských kulturních činitelů zadostiučinění své celoživotní práce a dal je jasně najevo svým nenápadným vyzdvihováním sebe sama v článku *Z irských dojmů*.

V Hynkově nakladatelství vyšel roku 1911 soubor převyprávěných irských středověkých pověstí *Keltské báje* od Louey Chismolmové. Knihu přeložila Božena Šimková (1881-1966). Dalšími irskými pověstmi byl soubor *Pohádky ze Zeleného ostrova*, které pod pseudonymem Zachar vydal roku 1913 Ivan Krahulík (1881-1966). V tomtéž roce vyšly i *Irské pohádky o skřítcích* v překladu Antonína Macka. Takto se irská kultura začala prosazovat ve zcela jiné úrovni.⁴³

I když bylo v prvních letech dvacátého století česko-irských osobních kontaktů jen velmi málo, za zmínku stojí připomenout sňatek Eileen, sestry Jamese Joyce (1882-1941), s českým prokuristou terstské Živnostenské banky, Františkem Schaurkem, který se konal roku 1915. Tradovala se historka, že Joyce na svatbě své sestry „nezapřel jazykového

⁴⁰ Daniel Samek, *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 6.

⁴¹ Tamtéž, str. 7; „R. J. KELLY: Velectěný pane redaktore!“, in: *Národní listy* XLVIII, 1908 č. 199, str.7, 21. 7.

⁴² Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 7.

⁴³ Tamtéž, str. 8.

žertěře“, když předvídal „plodné“ manželství na základě spojení jmen s významy „jójce/vejce“ a „šourek/pytlík.“⁴⁴ Díky Schaurkovi, který byl původně Joyceovým žákem v jazykových kurzech, se dostalo několik českých slov a toponym do Joyceova díla *Finnegans Wake (Plačky nad Finneganem)*.

Díky dopisům, které posílal sestře a švagrovi Schaurkovým, kteří bydleli během první světové války v Praze, se irský spisovatel dostal do kartotéky rakouské tajné policie jako český velezrádce⁴⁵. Bylo to způsobeno zřejmě jen omylem, protože rakouští policisté nedokázali určit Joyceův původ a zřejmě ani to, čím se zabýval. Díky svému švagrovi James Joyce později navázal komunikaci s českým umělcem, diplomatem a právníkem Adolfem Hoffmeisterem (1902-1973), jedním z překladatelů jeho díla *Anny Livie Plurabelly*. Po válce se Joyce i manželé Schaurkovi vrátili do Terstu, kde se James stýkal s představiteli židovské komunity, mezi nimiž našel předlohu pro Leopolda Blooma, hlavního představitele románu *Odysseus*, v osobě maďarského Žida Luise Bluma a českého Žida Leopolda Poppera.

3.2. Vztahy Čechoslováků a Irů po samostatnosti

Po dosažení samostatnosti, které Československo získalo roku 1918, se vzájemné vnímání obou zemí úplně proměnilo a pro Iry se stala inspirací česká politika. Odkaz na československou samostatnost použili Irové na volební plakáty z prosince 1918.⁴⁶

Irské volební plakáty strany Sinn Féin do obecných voleb roku 1918 hlásaly československou nezávislost jako vzor i jako závist: „*Čechoslováci jsou dnes svobodní jako Angličané... Bud'te muži a volte svobodu!*“ nebo „*Čechoslováci se dožadují samostatnosti. Nikdo přesně neví, kdo ti Čechoslováci jsou, ale celý svět ví, kdo jsou Irové, a byl by to div, kdyby tento starověký národ nežádal nezávislost. Nemůžete být věrni Irsku, tak jako jsou Čechoslováci věrni Československu?*“⁴⁷

Srovnání Irské a české poroby a boje za svobodu ale opětovně probíhalo i na české straně. Důkazem jsou dvě úvahy o irské politice vydané roku 1918, které sepsal dohromady politolog Karel Hoch (1884-1962). Volba tématu byla záměrná. Na konci prvního článku

---

⁴⁴ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 9; ELLMANN, Richard: *James Joyce, New and rezed Edition*. Oxford University Press, , New York, 1982. str. 385-386.

⁴⁵ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 9; *Album velezrádců, velezrádné rejdy Čechů za hranicemi*, s předmluvou Floriana Zapletala, Alois Hynek, knihkupce, Praha 1919, str. 100.

⁴⁶ Ve Velké Británii se v prosinci konaly všeobecné volby, v kterých obsadili Sinnfeinisté 73 křesel ze 105. Irští členové odmítli sedět v Britském parlamentu a v Dublinu si v lednu následujícího roku založili Irský revoluční parlament (*Dáil Éireann*). Ten prohlásil samostatnost Irské republiky a pokoušeli se založit jednostranný vládní systém.

⁴⁷ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 10.-11.

v časopise *Národ* píše o právech každé národní skupiny na zachování svého zvláštního rázu. V případě druhého článku, tentokrát otištěného v časopise *Česká revue*, je zajímavé datum vytištění, protože, i když byl článek napsán před vznikem republiky, vydán byl až právě v době historických počátků československé samostatnosti.

K politickým změnám roku 1918 se samozřejmě vyjadřovali i čeští Němci. Ti provolávali – čerpajíc z tradičního evropského srovnání všech utlačovaných s Iry – zdar svobodnému Irsku se zřejmým úmyslem provokace proti Čechům, kteří se chopili vlády v zemi. To pro některé z nich bylo neuvěřitelné a nesnesitelné. Roli utlačovatelů měli hrát pro změnu Češi. Česko-německých problémů si byli Irové vědomi - a to na základě vlastních problémů s národy dlouhodobě žijícími v severní části ostrova.

Od roku 1918 začal zase intenzivně psát o Československu žurnalista a majitel novin *The Tuam Herald* Richard John Kelly. Počet článků byl tak velký, že se mu nedostávalo slov do titulků, které tvořily vždy kombinace několika málo pojmů. Kelly pokračoval v intenzivní propagaci Československa do roku 1922 a pak s přestávkami do roku 1929, kdy mu už nezbývalo mnoho času být mezi živými.⁴⁸

Přes stále se prohlubující vzájemnou znalost byly konkrétní návštěvy zemí spíše výjimkou. V polovině roku 1920 přijel navštívit Československo irský dramatik Lord Dunsady (1878-1957), aby zhlédl premiéru své hry *Smích bohů* a podíval se také na všesokolský slet. Z ohlasu na jeho osobu v českém tisku vyplývá, že se Lord zúčastnil propagace republiky v Anglii a Americe.⁴⁹ Z Čechoslováků se prvním doloženým poválečným návštěvníkem smaragdového ostrova stal překladatel Edgar Theodor Havránek (1896-1964), který do Irska zavítal na podzim roku 1920. Přestože o dojmech z cesty zanechal otištěnou zprávu, nelze z ní o důvodech jeho cesty moc zjistit. Nelze ale přehlédnout jeho zájem o umírající jazyky v Evropě, mezi které patřila i irština, které nerozuměl.⁵⁰

Ve vzájemných vztazích byla zajímavou událostí přednáška o kodifikaci spisovné češtiny, kterou pronesl keltolog Josef Baudiš na keltském kongresu roku 1921 na ostrově Man. Byl to jediný příspěvek, který se netýkal keltských jazyků. V ostrovním tisku měl však celkem velký ohlas. Jeho obsah nadchl dokonce i budoucího prezidenta Douglase Hydea (1860-1949), zakladatele Gaelské ligy.⁵¹

---

⁴⁸ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 11.-12.

⁴⁹ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 12; [anonym], *O autoru hry Smích bohů,...*, in: *Národní listy* LX, č. 182, , 4. 7. 1920, str. 4.

⁵⁰ Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 12.

⁵¹ Tamtéž, str. 13.

4. Zobrazení Irska v Československu

Po rozpadu Rakouska-Uherska se česká publicistika vrhla s novým elánem a hlavně bez rakouské cenzury do komentování nejnovějších politických událostí v Evropě. Počet zpráv se rozšířil a byly i obsahově lepší. To se týkalo také zpráv o Irsku, o kterých psali v souvislosti se svým novinářským posláním v Británii zejména zahraniční korespondenti a političtí komentátoři zásadních novinových periodik. Jmenovitě k nim patřili Alois Šašek (pseudonym Sirius) pro *Venkov*, František Janča (šifra -a.) pro *Lidové noviny*, Karel Haltmar (šifra -ar.) pro *Národní listy* či Stanislav Nikolau pro *Národní politiku*.

Výrazné zaměření na Irsko bylo způsobeno jeho politickou scénou a v první řadě irským bojem za nezávislost a následně jejich občanskou válkou na počátku 20. let. Po uklidnění situace se v československém tisku poměrně rychle přestávaly články s irskou tematikou objevovat v tak rozsáhlém počtu, jak tomu bylo přibližně v prvních pěti letech samostatného Československa. Snaha dovést se něco o druhé straně se přesunula na irskou stranu. Čechoslováci v té době již dosáhli svých politických cílů, ke kterým používali irské prameny, a nový způsob nahlížení na Irsko se rozvíjel velmi pomalu.⁵²

Zprávy byly čtenářům nejvíce posílány z československé zpravodajské agentury Československé tiskové kanceláře (ČTK). Ta vznikla 28. října 1918 a brzy uzavřela smlouvy s největšími světovými agenturami jako jsou Havas z Francie (1835), Reuters z Velké Británie (1851) a Wolff z Německa (1849).

4.1. Výstřížkový archiv

Jak jsem uvedl v úvod, hlavním pramenem pro mé bádání byl fond Ministerstva zahraničních věcí - výstřížkový archiv (1916-1944) v Národním archivu České republiky. Články týkající se Anglie a Irska je uložen pod dvěma inventárnými čísly. (113 a 164), Každý karton pak obsahuje jeden rok. Jelikož začaly být tyto výstřížky vypracovávány za první republiky, je jejich obsah omezen od této doby a některé roky nejsou ohledně zpráv o Anglii řádně zpracována nebo v nich je uveden jen zahraniční tisk.

Je zřejmé, že fond neobsahuje všechny vytištěné články o irské otázce, které byly v jednotlivých rubrikách té doby. I přesto se tvůrcům fondu podařilo dát dohromady dostatek článků, aby si každý mohl udělat představu, jak tisk prezentoval veřejnosti irskou otázku a jak ji vnímali sami korespondenti. Ke konkrétnímu tématu obsahovaly kartony kolem 350 článků z různých československých novin té doby. Články nejsou číslované, ale jen seřazeny podle

---

⁵² Daniel SAMEK: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009, str. 14.

přibližné doby jejich vzniku. U některých nich byl zapsán tisk a datum vydání. Toto označení na mnoha místech zasahovalo do samotného článku a drobně zkomplikovalo přečtení zprávy. Je zde i mnoho článků, které byly vloženy bez jakéhokoliv označení. Noviny jsou představeny v následující části.

4.2. Představení periodik

Noviny byly nejdůležitějším zdrojem informací o aktuálním dění. Nejvlivnějšími tituly byly celostátní deníky, které měly i nejvyšší náklady. Vedle nich vycházely také různé obdeníky a týdeníky. Deníky se dostaly do distribuce ráno. Téhož dne vycházelo ještě odpolední vydání, které bylo většinou nazváno večerník. Toto vydání bylo redigováno samostatně a dosahovalo vyšších nákladů. Pokud vycházel deník i v neděli, měl pro toto vydání jiného hlavního redaktora a náklady bývaly také až o třetinu vyšší v porovnání s pondělním vydáním.

Díky novinám mohla každá politická strana šířit svůj program, získávat hlasy do voleb a ovlivňovat mínění veřejnosti způsobem, jakým o aktuálních událostech psaly. To byl i případ zpráv o irské otázce. Toto mínění se týkalo i různých organizačních struktur. Přestože v Praze měly politické strany svá ústředí, která vydávala deníky a týdeníky, nepřešly výtisky přes zemskou působnost. Výjimku tvořily snad jen pražské *Národní listy*, které byly distribuovány na Moravě a brněnské *Lidové noviny*, které měly celostátní charakter i distribuci. Většina zemských, krajských a okresních výborů byla vydavateli svých vlastních politických novin. Výsledkem ekonomicky nevýhodného podnikání proto byly stovky novinových titulů vydávaných v centrech politických stran a desítky titulů v samostatných okresech. I když noviny politických stran představovaly velké množství titulů, větších nákladů dosahovali periodika politicky nezávislá, tzv. bezbarvé.

Na základě výběru článků ve výtřížkovém archivu Ministerstva zahraničních věcí, které se irské problematice v uvedeném období věnovaly, představím noviny, z kterých byly články vystřiženy. Převážně se jednalo o periodika politických stran, které měli své počátky většinou již v 19. století.

Národní listy byly ústředním orgánem České národní demokracie. Listy byly založeny a vlastněny rodinou Grégrů skoro 50 let.⁵³ Čtenářům bylo nabízeno rozsáhlé zpravodajství s večerním vydáním. Česká národní demokracie měla nejpočetnější skladbu deníků i týdeníků ze všech politických stran. Bylo to proto, že strana byla nejvlivnější a ekonomicky

---

⁵³ *Národní listy* založil roku 1861 Julius Grégr (1831-1896). Jeho rodina vlastnila noviny do roku 1910, kdy přešlo do vlastnictví Pražské akciové tiskárně, kterou řídili Karel Kramář (1860-1937) a Alois Rašín (1867-1923). Ústředním tiskovým orgánem Československé národní demokracie byl tisk v letech 1918.-1938.

nejsilnější a většina samostatných tiskáren se z existenčních důvodů hlásily k národnímu demokratickému směru, i když tisky byly nestranné. V prvorepublikovém období dlouho určovala trend v grafické úpravě, formě i ve struktuře obsahu.⁵⁴

Deník *Čech* byl na začátku 20. let politickým katolickým listem. Jeho odpovědným redaktorem byl Antonín Jakoubek. Jeho upozorňování veřejnosti na anglické problémy s Iry bylo slabší než u předchozích periodik. Jejich informace byly přejaté ze zahraničního tisku a tiskových agentur a samozřejmě z ČTK. Reportáže jsou vloženy do souhrnného přehledu zahraničních zpráv. Přednost ze zahraničních zpráv byla dávána informacím ze sousedních zemí. Na titulní straně se objevily zprávy například o boji biskupů za svobodu Irska. Další nalezené zprávy z výstřižkového archivu byly pouze stručné a jen informativně vypovídali o irské otázce.

Dalším vybraným deníkem v mém bádání je *České slovo*. Noviny byly ústředním orgánem Národní socialistické strany. Podíl na vzniku tohoto listu mělo Vydavatelské družstvo, které pro tisk dodalo stroje a přizpůsobilo pro tisk budovu na Václavském náměstí č. 36. Roku 1910 z iniciativy L. Šaldy přijalo družstvo název *Melantrich* a od 1. září 1912 získalo vydávání *Českého slova*, které od 1. srpna 1907 vydával V. Klofáč v jiném družstvu strany.

České slovo začalo vycházet od 30. října 1918. Vycházelo ve dvou vydáních denně. Ranní vydání bylo oficiálním tiskem strany, jehož šéfredaktor mohl být jmenován nebo odvolán jejím ústředním výborem. Večerní vydání řídil J. Šalda, který nezasahoval přímo do politiky a tisk řídil tak, aby dosáhl prosperity během pokusů získat solidní obsahovou úroveň. Náklad *Českého slova* byl zpočátku u ranních výtisků 30 000 a večerníku kolem 80 000 výtisků.⁵⁵

Odpovědnými redaktory za sledované období byli Karel Nový (1920-21) a Vlasta Borek (1922-23). Tento tisk přesouval zahraniční zprávy za články z domova pod větší titulek *Za hranicemi*. Dále byly zprávy zařazeny podle zemí, o kterých jednotlivé informace psaly. Večerník za 10 haléřů psal o posledních událostech nejen v republice, ale i ve světě. O irské otázce, jak zní i titulek oznámení pod označením *Anglie*, se můžeme dočíst informací od delegace anglických dělníků o irské situaci.

Právo lidu bylo ústředním tiskovým orgánem Československé sociálně demokratické strany dělnické. Na přelomu desátých a dvacátých let 20. století v době vnitrostranických bojů

---

⁵⁴ Jaroslav KUBÍČEK a kolektiv: *Československá národní demokracie*, in: Česká retrospektivní bibliografie, Noviny České republiky 1919-1945, díl 2., Brno, 2004, str. 41-42.

⁵⁵ Jaroslav KUBÍČEK a kolektiv: *Národně socialistická strana*, in: Česká retrospektivní bibliografie, Noviny České republiky 1919-1945, díl 2., Brno, 2004, str. 14-15.

mezi pravým a levým křídlem byl oficiální majitel a vydavatel těchto novin A. Němec, který patřil k pravicovým stoupcům ve straně a levici znemožnil vydávat *Právo lidu* jako levicový orgán. Z levicového křídla se stali komunisté, kteří roku 1920 založili *Rudé Právo*. V Praze si ČSSD udržela tradiční tisk *Právo lidu*, ke kterému vycházel *Večerník Právo lidu*.⁵⁶ Ke sloučení těchto dvou deníků došlo v roce 1948.

Obsah těchto novin byl více odlišný od tisků, o kterých jsem psal v předchozích odstavcích. Po několikastránkovém přehledu aktuálních zpráv z domova i ze světa následovaly rubriky Telegramy, Sociální politika, Politický přehled, Poslední zprávy a různé zprávy. Až potom následovaly odlehčená témata, jako umění, kursy devis, sport a inzerce. Ani této redakci nechyběly večerní výtisky se směsicí různých aktualit. Reportáže na téma problematiky na smaragdovém ostrově byly zařazeny do různých výše vyjmenovaných rubrik. Informace jsou ale převzaté z různých metropolí Evropy z ČTK například formou telegramů. Bližší zdroje nebyly uvedeny.

Podle podle početných článků ve výstřižkovém archivu byl častým příspěvovatelem k irské otázce také deník *Venkov*. Noviny byly ústředním tiskovým orgánem České strany agrární (od roku 1922 Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu). Čtenáři byly předkládány zprávy informativní od ČTK nebo obsáhlými dopisy Aloise Šaška (pseudonym Sirius).

Nejmladším tiskem mezi vybranými periodiky byla *Tribuna* Ferdinanda Peroutky (1895-1978) založená roku 1919. Jejím majitelem byla akciová společnost Středočeská knihtiskárna se sídlem v Praze. Po důležitých zprávách na prvních stránkách tisku následovaly informace prvně z Československa a posléze z ostatních sousedních i vzdálenějších zemí. Po všech zahraničních i denních zprávách následovala opět odlehčená témata a inzerce.

Zpravodajství o Anglii a jejích problémech s Iry byly zveřejňovány na podobné úrovni, jako v předchozích novinách. Zprávy byly především stručné, informativní převzaté od ČTK Zprávy byly otištěny na titulní straně nebo v rubrice týkající se zahraničí.

Tisk *Československá republika* byl dalším vybraným periodikem. List se původně do 1. ledna 1920 jmenovaly *Pražské noviny*. Tyto noviny uváděly kromě hlavních zpráv na titulní straně zahraniční informace po zprávách v rubrice *Z Československé republiky*. Opět jsou zde zahraniční zprávy rozděleny podle zemí, kterých se aktuality týkají. Zprávy z Velké Británie upozorňovaly ohledně irské otázky na nejdůležitější události, ale o irském problému

---

⁵⁶Jaroslav KUBÍČEK a kolektiv: *Česká retrospektivní bibliografie, Noviny České republiky 1919-1945*, díl 2., Brno, 2004, str. 9.

se psalo i z obecnějšího hlediska v konfliktu mezi anglickými státními příslušníky a irskými bojovníky za nezávislost. Uvedeným zdrojem byla uvedena Česká tisková kancelář. Konkrétní autor v tomto tisku nebyl často znám.

Nejvydávanější tisk na Moravě *Lidové noviny* byl méně přehledný, než všechny předchozí listy. Tisk byl zaměřený na demokraticky orientovanou inteligenci. Pokud nebyly aktuální zprávy na titulní straně, byly hůře dohledatelné, pokud si čtenář chtěl najít zahraniční zprávy z jednoho určitého státu. Aktuality z Britských ostrovů byly více méně zařazeny do směsice zpráv ze zahraniční rubriky, která nebyla nikterak označena, takže se o jejím vymezení v jednotlivých číslech dá spekulovat. Zprávy se i do těchto listů dostávaly zejména prostřednictvím telegramů a korespondence z ČTK z různých metropolí Evropy. Reportérem přímo z hlavního města Britského království byl již zmíněný František Janča (šifra – a.), jehož příspěvky bylo často možné nalézt na titulní straně.

5. Konkrétní dění a československá reflexe

Jak již bylo zmíněno, řídit jsem se dostupnými materiály z výstřížkového archivu ministerstva zahraničních věcí. Proto musím upozornit, že v souvislosti se zahraničními zprávami z Anglie nebyly zajištěny výstřížky z celého roku 1919, kdy irská válka za nezávislost začala. Pro doplnění mezer, způsobených nedostatkem materiálu ve výstřížkovém archivu, o válce za nezávislost jsem se rozhodl popsat chybějící období.

Články ze závěrečných prosincových dnů z roku 1919 už byly dostupné ve výstřížkovém archivu. Pro snazší orientaci jsem období války rozdělil podle témat a událostí, které byly pro válku symbolické. Neodmyslitelně k ní patřily a byly zmíněné v československém tisku.

5.1 Začátky rozhodujících bojů

V prvním období bojů se jednalo o útoky mezi unionisty Irských dobrovolníků (*Irish Volunteers*) a členů Irské republikánské armády (*Irish Republican Army – IRA*) proti sborům Královské irské policie (*Royal Irish Constabulary – RIC*). V této době se někteří irští politikové (např. Arthur Griffith a Michael Collins) snažili mírnit násilné plány IRA.⁵⁷

Oproti tomu Eamon de Valera na jednání samozvaného irského parlamentu *Dail Eireann* prohlásil RIC za vojenskou organizaci, která násilím vynucovala neoblíbenou anglickou vládu na irském ostrově. Obyvatelé v různých regionech reagovali na slova de Valery odmítáním se s členy RIC bavit a jakkoliv s nimi obchodně i společensky navazovat styky. Toto jednání brzy demoralizovalo RIC a vláda začala verbovat do této služby veterány z první světové války.

Příslušníci RIC byli ubytováni v izolovaných domech či provizorních kasárnách a měli výhodu v převaze těžkých zbraní. Jejich morální problémy zapříčiněné nepřátelstvím obyvatelstva způsobila, že Británie začala v březnu roku 1920 přijímat úplně nové členy. Kvůli nedostatku zelené látky na uniformy, byli noví členové oblékáni do khaki košil a kalhot s tmavou čepicí z tmavé, takřka černé látky. Tato kombinace byla inspirací pro jejich označení v Irsku *Black and Tans*.⁵⁸

Jednotky IRA měly v té době za cíl útočit na nepřítele, aniž by se vystavovali přílišnému riziku. Sháněli zbraně a poškozovali britskou administrativu ve vlasti. Jejich jednání byla neformální. Žádné uniformy, formální linie ani jednotné druhy zbraní. Hladové

⁵⁷ KOVÁŘ, Martin: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19-1922, in: Dvacáté století, Praha 2004, str. 68-69.

⁵⁸ Tamtéž, str. 69-70.

stávky, sabotáže, žhářství, únosy a zadržení rukojmích, útoky ze zálohy a popravy. To vše byly prostředky, kterými IRA bojovala. Britská reakce na tyto činy spočívala v zákazu nočního vycházení v Dublinu a Corku, vyhlášením stanného práva v několika hrabstvích, příjezdem tanků a pancéřových vozidel do měst, a vloupáním se do domů těch, kteří byli podezříváni z držení zbraní.

Irská republikánská armáda neměla takřka nic. Bez finančních prostředků, zbraně byly pašovány v podpalubí lodí hlavně do Queenstownu ale i dalších přístavů ze severní Ameriky, Liverpoolu či Glasgow. Dle britského mínění bojovalo v jednotkách IRA 100 000 mužů. Ve skutečnosti jich však bylo jen kolem 15 000. V roce 1920 proti nim Britové mohli postavit jednotky s celkovým počtem 50 000 členů a k tomu ještě 15 000 mužů z řad policie. Počet Britů ve službách proti bojovníkům IRA se koncem roku vyšplhal na 80 000.⁵⁹

Postupem času při prodlužování bojů se republikánské armádě podařilo získat zajímavé zdroje. Používali zpravodajskou službu. Michael Collins měl kontakty na poštách, železnicích, celnících a nakonec i ve vládních úřadech v Londýně. Jejich špionážním centrem byla primitivní kancelář v blízkosti 200 metrů od Dublinského hradu, kde sídlila britská správa.⁶⁰

V březnu 1919 se dobrovolníkům z dublinské brigády IRA podařilo získat zbraně z britského arzenálu poblíž Collinstownu. Následující měsíc provedla jiná skupina IRA podobný útok na kasárnu v hrabství Cork. Královské úřady reagovali pozastavením civilní správy v několika hrabstvích a nahradili je vojenskou vládou.

Na zasedání *Dail Eirann* konaném 1. dubna 1919 byl řešen plán na zahájení převzetí správy Irska od Britů Eamon de Valera byl zvolen prezidentem samostatného státu a následně byl ustanoven nový kabinet. K jeho členům patřili například hraběnka Markiewiczová, Michael Collins Robert Barton nebo William Cosgrave.

Republikáni se pokusili nahradit právní systém, kterým vedly britské úřady administrativu Dublinského hradu, svým vlastním.⁶¹

Britský vojenský útlak se zdál být od května do prosince na ústupu. V této době bylo v Irsku zabito 18 královských policistů a během dalších bojů se počet těchto mrtvých stupňoval. Britové irskou otázku považovali stále jen za domácí nepokoje. Z druhé strany byl stejný názor. *Dail Eireann* nikdy nevyhlásilo oficiálně válku Velké Británii na rozdíl například od Irských dobrovolníků. Ti byli nezávislí jak na *Dail Eirannu*, tak na britské vládě.

---

⁵⁹ Martin KOVÁŘ: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19-1922, in: Dvacáté století, Praha 2004, str. 70-71.

⁶⁰ Tamtéž, str. 71.

⁶¹ Tamtéž, str. 72.

Přestože se na podzim snažily úřady v Británii zhoršující se stav v Irsku rychle vyřešit, útoky IRA neubíraly na intenzitě. To byl jeden z hlavních důvodů proč se westminsterská vláda pokoušela o ústavní řešení. Tehdejší ministerský předseda David Lloyd George představil koncem roku plán na rozdělení Irska na dvě části ve formě self-governmentu. Ani jedna irská strana - nacionalisté reprezentováni Sinn Féin a ulsterští unionisté – plánem příliš nadšeni nebyli.⁶²

5.2. Politické řešení irské otázky

Národní listy vydané 16. prosince 1919 vytiskly domněnku, že anglická vláda chtěla problematiku Irska projednat ještě před Vánoci, přestože to z dostupných zpráv nevyplývalo. Změna prý byla způsobena na zasedání kabinetu, který se rozhodl předložit poslancům nový návrh Home Rule, aby před vánočními svátky mohl být projednán.

Na druhou stranu měla vláda na vědomí opatření na udržení pořádku a potlačení zločinu v Irsku. Na ostrově byly prozatímně zrušeny poroty, protože jen provokovaly k tendencím osvobodovat atentátníky. Poroty měly být nahrazeny tříčlennou soudní komisí.⁶³

Následující den se českoslovenští čtenáři mohli *Národních listech* dovědět, že se ministerský předseda Lloyd George rozhodl ukončit zasedání parlamentu před Vánoci, což znamenalo, že všechny nevyřešené zákony musely být po novém roce projednány od začátku. To se týkalo i irské otázky. Důvodem k takovému kroku bylo neschválení návrhu o Irsku ani jednou stranou koalice (unionisty i liberály). Liberálové nemohli hlasovat pro návrh, protože by jim hrozilo, že by v chystaných všeobecných volbách ve svých okresech nedostali hlasy od unionistů.⁶⁴

Zasedání parlamentu zahájeného trůnní řečí krále Jiřího V. se věnovaly československé noviny poměrně pečlivě. Nejprve se v tisku objevily informace o plánované řeči krále i programu jednání.⁶⁵ Jednání o samosprávě Irska bylo na prvním místě.⁶⁶ Dalšími body byly například sociální problémy a pracovní program nebo rekonstrukce vlády (domněnky

---

⁶² Martin KOVÁŘ: „Nepokoje“. Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19-1922, in: Dvacáté století, Praha 2004, str. 73.-74.

⁶³ Národní archiv ČR, Ministerstvo zahraničních věcí - výstřížkový archiv 1916-1944, inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Irská otázka*, in: *Národní listy*, 16. 12.1919.

⁶⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Lloyde George a liberálové*, in: *Národní listy*, 17. 12. 1919.

⁶⁵ Tamtéž, *Zahájení anglického parlamentu*, in: *Tribuna* 11. 2. 1920; Tamtéž, *Homerule pro Irsko*, in: neuveveno; Tamtéž, *Zahájení anglického parlamentu - předloha o irské samosprávě*, in: neuveveno.

⁶⁶ Tamtéž, *Zahájení anglického parlamentu*, in: *Tribuna*, 11. 2.1920.

o odstoupení Winstona Churchilla z postu ministra války).⁶⁷ Sám král prohlásil během výčtu bodů k jednání parlamentu, že se chystal návrh lepšího vládního systému pro tuto zemi.⁶⁸

Plán anglické vlády spočíval ve vytvoření dvou sněmoven. Jedna pro severní Irsko (Ulster) a druhá pro zbytek Irska. Oba sněmy měly dostat pro zahájení samosprávy 1 milion liber ve zlatě (25 milionů korun).⁶⁹ Zákonnodárnou moc v domácích otázkách měla mít národní rada. Jejím úkolem bylo zaručovat součinnost obou sněmů. Anonymní autor se k návrhu vyjádřil vlastními slovy takto: „*Pozdě odhodlala se Anglie podáním předlohy o homerule vykonati aspoň část spravedlnosti k Irsku, které úskočným odhlasováním unie zbaveno bylo r. 1801 svého parlamentu. Od té doby nebylo nikdy v Irsku klidu [...] hrdinský národ chápal se každé příležitosti, oby rozbil okovy, které ho poutaly k Anglii, jsa tím příkladem a vzorem všem národům evropským, kteří toužili po svobodě. Jména irských bojovníků [...] byla také u nás vyslovována s úctou a také naši revolucionáři azývali se v r. 1848 repealisty.*“⁷⁰ V článku nebylo zapomenuto ani na anglické zástupce irské svobody (Gladstona a Loyd George). Důvodem, proč Irové ještě neuspěli, byl podle autora odpor ulsterských protestantů. Proto prý vláda navrhovala dva sněmy. Autor se závěrem článku domníval, „...že Anglie ve vlastním svém zájmu musí dnes irskou otázku řešiti vážně, dokud lze ještě skonejšiti vlny sinnfeinismu, ...“⁷¹

V *Národních listech* se v souvislosti s parlamentem objevila zpráva, že s ohledem na jeho zahájení byla 1. února 1920 v Londýně uspořádána manifestace na podporu irské ligy. Manifestace se účastnili jí důležité osobnosti Irska i Anglie

Arthur Griffith na zasedání prohlásil, že irská republika existuje a je zájmem 40 milionů Irů po celé Zemi. V době, kdy Anglie uzná Irsko, přestane být jejím nepřitelem. V závěru autor považuje povolení schůze za zdvořilost vlády, ve chvílích kdy se měla řešit irská otázka v parlamentu. Další řeči na schůzi ukázaly, že společné východisko nebylo nalezeno.⁷²

Vládní osnova Irska byla předložena dolní sněmovně v noci z 26. na 27. února. Výsledek jednání, který oznámil list *Times*, se dostal k československým čtenářům

---

⁶⁷ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 323, *Z Anglie – Zahájení parlamentu*, in: Československá republika, 11. 2. 1920; NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Zahájení anglického parlamentu - předloha o irské samosprávě*, in: neuveveno; Tamtéž, *Homerule pro Irsko*, in: neuveveno.

⁶⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 324, *Poslední zprávy. Anglická trůní řeč*, in: Čech, 11. 2. 1920.

⁶⁹ Tamtéž, *Z Anglie – Zahájení parlamentu*, in: Československá republika, 11. 2. 1920; NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Zahájení anglického parlamentu - předloha o irské samosprávě*, in: Československá republika, 11. 2. 1920.

⁷⁰ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Homerule pro irsko*, in: neuveveno.

⁷¹ Tamtéž, *Zahájení anglického parlamentu - předloha o irské samosprávě*, in: neuveveno.

⁷² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 324, *Velká Británie – Z anglického parlamentu*, in: Národní listy, 17. 2. 1920.

prostřednictvím ČTK z Londýna. Irsko mělo mít tedy dva parlamenty – severní v Belfastu a jižní v Dublinu. Bylo jim poskytnuto jedno ústavní právo pro celý ostrov. Počet irských zástupců v anglickém parlamentě byl snížen na 42. Irsko dostalo do rukou několik správ. Přebytky cel a daní měly zůstat Irsku. Po dvou letech měl být zřízen pokladní úřad, který měl platit společný účet Anglii. Příspěvky britské vlády měly být stanoveny každých pět let. K příspěvku 1 milionu liber pro oba parlamenty měla přibýt třímilionová roční renta, jako dar z anglického pokladního úřadu. Způsob vybírání daní měl být podobný, jako v jednotlivých státech USA.⁷³

Ve dne 28. července vydaly *Národní listy* článek, že státní tajemník pro Irsko Greenwood ohlásil dolní sněmovně počet útoků za poslední týden větší, než byl od začátku roku. Vláda musela zavést nová opatření. Obyčejné soudy byly nahrazeny zvláštními soudy pro zločince. Městská a okresní zastupitelstva, která se přihlásila k Sinn Féin, měla být potrestána a žalobcům a advokátům bylo zakázáno předkládat záležitosti sinnfeinským soudcům.⁷⁴

Národní listy pokračovaly s informacemi o postupu anglické vlády k vyřešení irské otázky ve vydání dne 30. července. Ministerská rada v předešlých dnech jednala o špatné situaci v Irsku a její nápravě. Přestože nebylo oficiálně nic známo, jeden z poslanců v dolní sněmovně dva dny před jednáním naznačil, že ministerský předseda Lloyd George byl ochoten vyjednávat s jakoukoliv irskou stranou za podmínku, že by se nejednalo o zřízení Irské republiky a Ulsteru by byla přiznána ochrana. Informované kruhy se zmínily, že vládě byla podána spousta návrhů, aby byl jižní části ostrova přidělen status dominia. Podle takových návrhů by se jižní hrabství mohla sama spravovat s podmínkou, že by zůstala neodlučitelně součástí britské říše a jejich obrana proti vnějšímu agresorovi by byla řízena anglickou vládou. Okruh šesti hrabství v Ulsteru by byl vymezen vládou v irské předloze. samy hrabství by se ale mohly rozhodnout, zda by chtěly být neodlučitelnou součástí říše nebo mít podobné zřízení, které by bylo odděleno od jižních provincií. Vláda byla přesvědčena, že za tak špatné situace, která v Irsku panovala, by nic nepřesvědčilo masy irské národnosti o jejich kladných úmyslech, než jasná a upřímná politika, která nevyklučovala ani jednání se Sinn Féin.⁷⁵

O rozhodnutí Ulsteru, že je pro naprostou samostatnost Irska jako dominia,

⁷³ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Z Anglie - Vládní osnova samosprávy Irska*, in: *Národní listy*, 29. 2. 1920; *Tamtéž, Reorganizace Irska*, in: *neuveдено*; NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Úprava irské otázky*, in: *neuveдено*.

⁷⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 323, *Velká Británie - Nová vládní opatření v Irsku*, in: *Národní listy*, 28. 7. 1920.

⁷⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Nová politika anglické vlády v Irsku*, in: *Národní listy*, 30. 7. 1920.

informovaly *Národní listy* 19. srpna jako o senzaci a důležitém kroku k míru. V Dublinu se konalo valné shromáždění ulsterští unionistů. Zúčastnili se zástupci všech tříd a stavů. Na konferenci bylo rozhodnuto doporučit vládě neodkladné řešení irské otázky tak, aby uspokojilo většinu irského národa. V rezoluci bylo psáno: „*Ač máme stále za to, že správně obstarávaná legislativní unie je nejlepší vládní formou pro Irsko, poznáváme, že v posledních letech britská vláda nedovedla zabezpečiti úctu k zákonu a pozbyla důvěry všech tříd. [...] Protože vláda, navržená předlohou pro Irsko projednávanou v parlamentě, není přijatelná žádné irské straně, soudíme, že by ihned mělo býti usilováno o rozřešení irské otázky opatřeními, které by zachovávalo Irsko v rámci říše a zabezpečujíc Velkou Británii, vyhovovalo přání většiny irského lidu po samosprávě s náležitou kontrolou všech místních záležitostí, daně nevyjímaje...*“⁷⁶

Podle anonymního autora znamenal tento čin unionistů senzační obrat v dosažení politiky irských unionistů, a že byla vládě nabídnuta důležitá příležitost zasáhnout v místě, kde se doposud její urovnávající pokusy hroutily – v otázce ulsterské neústupnosti. Jelikož mohla resoluce vyvolat vyslovení nedůvěry Carsonovi⁷⁷, vydal unionistický výbor prohlášení, v kterém zdůrazňoval oddanost tomuto vůdci.⁷⁸

25. srpna se konala další konference v Dublinu. Psaly o ní *Národní listy* 27. srpna. Sešli se členové umírněných skupin, které zastupovali především staří unionisté z jihu a západu ostrova. Nacionalisté byly zastoupeni hlavně obchodníky. Důležitá byla přítomnost prý vynikajícího ulsterského unionisty markýze Shaftesburyho, který byl pro úplnou samostatnost Irska.

Mluvčí Sinn Féin doufal, že i přes rozdílnost názorů o formě vlády sinnfeinisté najdou kompromis, který měl odstranit nynější požadavky. Nakonec se schůze usnesla na žádosti o úplně vlastní vládě v rámci britské říše s tím, že Ulster měl být brán za svobodnou smluvní stranu.⁷⁹

Dopis korespondenta Františka Janči vytiskly 14. října *Lidové noviny*. V dopise začal zmínkou o výjimečných zákonech pro obnovení pořádku a potlačení sinnfeinistického hnutí. Československému občanovi byly politické důsledky tohoto činu jasné předem, protože s ním měli vlastní zkušenosti. Pokud měl mít výjimečný zákon úspěch, musel mít silné mravní odůvodnění. A takové odůvodnění v tehdejší době po velké válce proti sebeurčení národa

⁷⁶ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Významná schůze irských unionistů v Dublině*, in nevedeno.

⁷⁷ Edward Henry Carson (1854-1935), v irsko-anglické válce byl vůdce Irské unionistické aliance a Ulsterské unionistické strany.

⁷⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Významná schůze irských unionistů v Dublině*, in nevedeno.

⁷⁹ Tamtéž, *Konference v Dublině*, in: *Národní listy* 27. 8. 1920.

anglická vláda opravdu neměla. Sinnfeinisté proti každému použití výjimečného zákona odpovídali ještě tvrdším terorismem a vojáci a policisté se jim mstili přepadáváním měst a vesnic, žhářstvím, týráním a vražděním i civilních osob. Výmluvy vlády, že tyto činy byly řízeny lidským cítěním a rozhořčením, označil Times, liberální i dělnické tisky, jako cynismus. „*Na vojenských automobilech přijíždějí tito povedení obránci práva a pořádku, a když vládními zbraněmi dokonali své dílo zkázy, [...] zase se vracejí do kasáren.*“⁸⁰, píše Lidové noviny. Staly se případy, kdy podnikaly takové výlety do vesnic a farem. Generál Macready americkým novinářům řekl, že potrestání za tyto lidsky vysvětlitelné činy by byly choulostivou situací. Vláda proti Carsonovým metodám, kterými v Irsku vládl, stále nic nedělala.

Staří státníci proti takové hanbě Anglie protestovali a naléhali na vyřešení irské krize v různém smyslu samostatnosti. Grey⁸¹ chtěl vyjmout armádu a loďstvo, Asquith⁸² by Irům ponechal i to, protože věřil, že by nikdo z Irů se skromnými financemi nezbrazil proti Anglii. Labouristická strana byla už nějakou dobu pro republiku, jestliže na tom Irsko trvalo. Naopak američtí Irové doporučovali království. Na trůn by měl nastoupit druhý syn anglického krále Jiřího pod jménem Patrik I. Z Irska prý byl vydán tajný dokument podobného obsahu časopisům Irsku přátelským.

Veřejné mínění Anglie, kromě vlády, které vládl Carson, už poznalo, že situace v Irsku byla „*strašnou obžalobou a krvavou skvrnou na jméno a cti národa.*“⁸³ Toto svědomí se projevovalo hlasitěji u konzervativců, kteří byli bývalými odpůrci Home Rule, než u nevyššímavých následovníků Lloyda George, kteří se nazývali liberály. Ti podle autora spolkli vše co se hodilo jejich pánovi. Tento obrat ukazoval dopis majora Lowthera,⁸⁴ unionisty a syna sněmovního předsedy. Major napsal, že spousta lidí smýšlelo jako on. Jako konzervavec hlasoval pro druhé čtení vládní předlohy o Irsku, protože nějaké usmíření bylo lepší než žádné. Uvědomil si, že otázka nebude vyřešena, dokud by bylo Jižní Irsko připojeno v nějaké míře ke Spojenému království. Byl si jistý, že Jižní Irsko prosperovalo více, než kdyby bylo svobodné a Irové si toho podle něj byli sami vědomi. Tím se ale nic neměnilo a i kdyby jim mělo být hůře, stejně by chtěli samostatnost.

Lowther se ptal sám sebe, proč tak velký národ nemohl odložit pýchu a dát jižním

---

⁸⁰ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Vyvrcholení irského dramatu*, in: Národní listy, 14. 10. 1920.

⁸¹ Edward Grey (1862-33), byl vyslancem v USA (1919-1920)

⁸² Herbert Hnery Asquith (1852-1928), v době irsko-anglické války byl předseda British Liberal Party (1908-1926).

⁸³ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Vyvrcholení irského dramatu*, in: Národní listy, 14. 10. 1920.

⁸⁴ Major Christopher Lowther (1887-1935), člen Britské konzervativní strany.

Irům svobodu. Ostrov byl už stejně rozdělen a to prý horším způsobem než hraniční čarou. (Františka Janča poznamenal, že Ulster by bez zbytku Irska hospodářsky neobstál a brzy by se připojil). Major v závěru dopisu dodal, že pokud by tak Británie neučinila, byla by stále zachycena v drobných válkách, jako tomu bylo pro Španěly ve španělsko-americké válce za nezávislost.

Korespondent *Lidových novin* pokračoval, že tento názor zastávalo více odpůrců Home Rule, což znamenalo, že pokud by se měli v tu dobu konat volby o irské samostatnosti, sami Angličané by ji s velkou většinou schválili. Koalice Lloyda George nezastávala hlas anglické většiny obyvatel a vedla Velkou Británii do katastrofy na domácí půdě. Tragédií bylo, že koalice i její voliči byly přesvědčeni o svém vlastenecké povinnosti.⁸⁵

Deník *Národní listy* zveřejnil 22. října zprávu liberálního tisku *Daily News* o novém plánu na úpravu irské otázky. Ten spočíval v úplné samostatnosti Irska pod podmínkou, že by se připojilo ke Společnosti národů. To, že byla Velká Británie členem rady Společnosti, by bylo dostatečnou zárukou pro Velkou Británii, že by z irské strany nehrozilo námořní a vojenské nebezpečí.

V předchozích dnech se objevila spousta návrhů na vyřešení irské otázky. Mezi nimi vynikl Greyův (chtěl mít pro Irsko a Velkou Británii společnou zahraniční politiku, armádu a loďstvo) a Asquithův (který byl pro Home Rule formou dominia bez výhrad i ohledně armády a námořnictva). Irské veřejnosti nevyhovoval žádný návrh, který by byl podle potřeb Anglie. Kdyby podle autora anglická vláda uznala návrh *Daily News*, opustila by stanovisko, že je Irsko jen vnitřním problémem Britské říše.⁸⁶

Irská otázka vyvolávala rostoucí příliv diskuse v tisku i v parlamentu. Podobnými slovy začal psát *Venkov* 31. října článek o irském dění. Opozice vlády navrhla, aby irskou otázkou vyřešil nestranný sbor. Návrh byl razantně zamítnut 346 hlasy proti 79 hlasům. Greenwood v parlamentě prohlásil, že ozbrojené složky Anglie zlomili toho času odpor na severu, západě i jihu. Za pomoci parlamentu hodlal vyčistit celý ostrov od jednoho konce k druhému.

Asquith, člen opozice, žádal, aby byly prošetřeny represálie, které považoval jen za zločinné útoky na nevinné lidi. Dále pro Irsko navrhoval právo dominia s nezávislou právní mocí, rozpočtovou autonomií a také možností vydržovat vojsko pro domácí obranu. S jistým omezením by připustil i vytvoření vlastního námořnictva. Společná podle jeho návrhu měla

---

⁸⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Vyvrcholení irského dramatu*, in: *Národní listy*, 14. 10. 1920.

⁸⁶ Tamtéž, *Velká Británie - Nový návrh pro Irsko*, in: *Národní listy*, 22. 10. 1920.

zůstat zahraniční politika s poradním právem pro Irsko.⁸⁷

Manchester Guardian napsal, že vládní komise vypracovala plán pro irskou otázku. Měl být zřízen jeden parlament pro celé Irsko, ale každé hrabství mělo mít právo, aby se usnášelo, zda by chtělo k parlamentu přistoupit nebo ne. Hrabství měla tvořit samostatná území se správnými úřady, které by jmenoval lord místodržitel ve spolupráci s irskou tajnou radou. Právní moc parlamentu by mohla být stejná jako měli dominiální parlamenty. Výjimku měla tvořit jen *clá*, která by byla pod kontrolou nejvyššího úřadu, který měl být jmenován také pro celé Irsko.⁸⁸

Dopis od dopisovatele Karla Haltmara vydaný ve večerním vydání *Národních listů* 4. prosince informoval o průběhu irské otázky v posledních listopadových dnech. Přestože Lloyd George tvrdil, že rázným zakročením rozbije sinnfeinské hnutí opak byl pravdou. Byli-li nějaký sinnfeinista zatčen, lidé mu na ulici projevovali ovace. Řady působnosti hnutí rostly a bohužel vzrůstala i intenzita zločinů extrémistů na obou stranách.

Vláda rozhodla o zřízení několika koncentračních zajateckých táborů, kam měli být odváženy osoby přistižené se zbraní v ruce i ti, kdo měli být usvědčeni z členství IRA nebo jakékoliv jiné organizace, která neuznávala britskou autoritu. Tímto krokem anglická vláda nepřímou přiznala existenci nepřátelského vojska a národa v Irsku. Pokud měli být za stávající situace předpisy plněny přísně, skončila by za dráty podle dopisovatele většina dospělé mužské populace. Prvním zatčeným se stal prozatímní prezident Irské republiky Arthur Griffith, který byl považován za mozek i srdce celého republikánského hnutí. Společně s ním byl zatčen i profesor MacNeil⁸⁹, označován anglickou stranou jako irský Ludendorff a považován za organizátora IRA. Oba byli poslanci v anglickém parlamentě a oba byly příznivci umírněného křídla.

S těmito politiky bylo zatčeno dalších asi sto osob, které byly podezřeny z podpory Sinn Féin. Pokud by se vládě podařilo pochyťat hledané osoby, neznamenaloby to, že boje by vzhledem k rozšíření řad přestaly. Na zatýkání odpovídali Sinnfeinisté žhářstvím.⁹⁰

Dne 15. prosince *Národní listy* vytiskly zprávu o vyjednávání britské vlády se sinnfeinisty, které vedlo k prohlášení Lloyda George v dolní sněmovně, že byl ochotný vyjednat i s nejradiálnějším irskou stranou. Vyjednávač vlády neměl být jmenován. Za sinnfeinisty jeden z jejich vůdců, který znal zprostředkovatele jednání – londýnského

⁸⁷ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Tragedie v Irsku*, in: Venkov, 31. 10. 1920.

⁸⁸ Tamtéž, *Otázka irská*. „*Manchester Guardian*...”, in: nevedeno.

⁸⁹ Eion MacNiel (1867-1945), v době irsko-anglické války byl irský člen parlamentu, který zasedal v *Dáil Éireann*.

⁹⁰ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Sin-Fein v Anglii*, In: *Národní listy* Večerní vydání, 4. 12. 1920.

zpravodaje z *Chicago Tribune*. Ten oba vyjednaváče také seznámil. Sinnfeinský vůdce neměl instrukce a tak se po vyjednávání vrátil na rodný ostrov k poradě s vůdci hnutí. 16. října byla svolána schůze tajného revolučního sněmu (*Dail Eireann*). 20. října se odebral zpátky do Londýna s Griffithovými instrukcemi. Tam byla vyjednána formální konference, o kterou projevil zájem i Lloyd George. Na ní obě strany domluvily, že pokud by skončili útoky na anglické jednotky, mohlo by se jednat se členy sinnfeinského sněmu. Sinnfeinisté tento návrh přijali pod podmínkou, že by se vláda postarala o zastavení represálií. 17. listopadu svěřil úřadující prezident Irské republiky Griffith listem plnou moc vyjednaváči. V tom listu také stála nabídka Anglii na mírové vyrovnání. Toto jednání o mír přerušilo vraždění anglických důstojníků v Dublinu. Griffithova nabídka na Lloyda George prý udělala dojem.

Zpravodaj 22. listopadu odjel do Dublinu se zprávou vlády pro Griffitha. Ten byl ale o několik dní později zatčen. Zástupce sinnfeinistů proto podnikal další kroky k zastavení násilí, které neschvalovali angličtí občané. 5. prosince dostala vláda mírovou nabídku od kněze O'Flanagana.⁹¹ Ta dovedla ministerského předsedu k tomu, aby povolil zástupcům *Dail Eireann* jednat mezi sebou jako členové britské vlády.⁹²

Nejnovější zahraniční zprávou informovaly Národní listy telegram od *Chicago Tribune* z 20. prosince. O'Flanagan, úřadující zástupce Irské republiky, žádal anglický kabinet, aby vyjednávání se sinnfeinisty bylo vedeno, jako s uznanou vládou a aby s ní byla podepsána písemná smlouva. Tento požadavek označil Lloyd George za nemožný. Tím naděje na mír před Vánoci zanikla.⁹³

Tribuna vydala 25. prosince informaci od ČTK o dění v dolní sněmovně. Lloyd George učinil v dolní sněmovně prohlášení, že ohledně Irska bylo třeba mít na paměti tři body. Zaprvé: že tři čtvrtiny Irů smýšlelo nepřátelsky k britské vládě a že to nebylo způsobeno hospodářskými podmínkami, protože Irsko nikdy dřív neprosplávalo tak jako v tehdejší době. Zadruhé, že jiná část obyvatelstva byla proti irské samosprávě stejně jako byla jiná část nepřátelská proti anglické vládě. Bylo by prý znásilněním, kdyby tato část obyvatel byla podřízena pod vládu první části obyvatelstva. Zatřetí, že jakékoliv odloučení od britského království by bylo nevýhodné pro obě země. Oznámil, že každý pokus o odloučení měl být potírán tak, jako Spojené Státy americké bojovaly proti odtržení jižních států.

Po uvážení všech tří faktorů navrhla vláda takovou samosprávu, která by Irsku

---

⁹¹ Michael O'Flanagan (1876-1942), římskokatolický kněz, v době irsko-anglické války byl viceprezident SinnFéin.

⁹² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Tajné jednání anglické vlády se sinnfeinisty*, in: Národní listy, 15. 12. 1920.

⁹³ Tamtéž, *Naděje na mír v Irsku pohřbena*, in: Národní listy, 21. 12. 1920.

umožnila jeden parlamentní pro jih a druhý pro sever.⁹⁴

Večerník Národních listů vydal 23. února dopis svého dopisovatele Karla Haltmara. O zahájení britského parlamentu. Nové období bylo zahájeno anglickým králem ve vší slávě a pompě předválečných časů. Řeč byla diktována vládou a schválena královskou radou. Ve skutečnosti se jednalo o vládním programu.

Irská otázka zaujímala v řeči zajímavé místo. Král tlumočil stanovisko vlády a zdůraznil potlačení odboje násilím. Poukázal na to, že přípravy a provedení zákona o irské samosprávě silně pokročily a doufal, že tato samospráva bude většinou irských obyvatel přijata a v zemi dojde ke smíru konstitučními prostředky.⁹⁵

5.3. Církev a irská otázka

Závěrem měsíce ledna informovaly československé noviny veřejnost o prohlášení irských katolických biskupů, kteří vyjádřili hlubokou lítost nad nebezpečným postavením, ve kterém se jejich země ocitla následkem útisku a omezení národních svobod. Nejvhodnějším prostředkem ke vzniku přátelství mezi Anglií a Irskem viděli v tom, že by se spojenému Irsku povolilo zvolit si vládní formu, kterou sami Irové pokládali za nejvhodnější. Biskupové zapřísahali celý ostrovní národ, aby vynaložil všechno možné úsilí a předešel prolívání krve a zastavil atentáty.⁹⁶

5.3.1. Dopis irských biskupů

Deník *Čech* rozebíral prohlášení britských biskupů nejvíce. Dokonce i na titulní stránce. Anonymní článek sděluje, že boj za samostatnost byl vždy spojen s náboženstvím, protože anglická vláda se snažila katolictví potlačit, protože se oprávněně domnívala, že by se jí tím podařilo porazit i národní hnutí. I přes prolití spousty krve a kněžské krve především, zůstala jejich víra nezlomena a díky tomu mohou Irové děkovat i za záchranu své národnosti.

Biskupové ve svém dopise psali, že pro samotnou Anglii bylo ostudou, že stále odpírala Irsku samostatnost. Rozdílné názory Irů byly způsobeny jen otázkou prostředků, kterými chtěli k samostatnosti dospět. Sinnfeinisté se rozhodli pro boj se zbraněmi v ruce, zatímco ostatní doufali v dosažení cíle bez prolití krve.

Článek pokračoval o podpoře irské otázky anglickými obyvateli. Autor proto očekával,

⁹⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Irská samospráva*, in: *Tribuna*, 25. 12. 1920.

⁹⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Zahájení britského parlamentu*, in: *Národní listy Večerní vydání*, 23. 2. 1921.

⁹⁶ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – Situace v Irsku*, in: *Národní listy*, 29. 1. 1920; *Tamtéž, Různé zahraniční - Irští biskupové proti útuku a omezení národní svobody*, in: *Čech*, 29. 1. 1920.

že vláda Anglie už dlouho nebude proti vůli irského národa. Čím více by vláda vyšla vstříc, tím méně trpkosti by proti sobě ve svobodném národě zanechala. Nikdo nemohl vědět, kdy by mohla Anglie Irsko potřebovat.

Na závěr článku vyjádřil autor i mínění Čechoslováků, kteří podle autora s irským hnutím sympatizovali. Jelikož sami dosáhli samostatnosti, dokázali ocenit, že by bylo spravedlivé přiznat Irům stejná práva. Přál jim, aby se brzy dočkali svého znovuzrození a rozvoje jako samostatný stát.⁹⁷

5.3.2. Žádost anglikánské církve

Deník *Venkov* informoval 30. dubna veřejnost zprávou od dopisovatele Siriuse, že Lloydovi Georgovi poslali biskupové anglikánské církve i náčelníci protestantů list, aby s Irskem bylo vyjednáno příměří a pak se jednalo o míru.

David Lloyd George adresoval odpověď za celou vládu biskupu v Chelmsfordu⁹⁸, v níž souhlasil se způsobem, kterým chtějí docílit míru, ale zároveň dodal, že pomocné vojsko mělo pomáhat úřadům a jejich pomoc byla využita až potom, co prý revoluční Irové zabili více jak 100 policistů. Vláda nemohla být proti rebelující organizaci pasivní, když odmítala ústavní postup a přikláněla se k násilí a vraždám členů policie, z které bylo 82% katolíků a 99% Irů.

Vláda se podle Lloyda George nehodlala účastnit represálií,⁹⁹ ale nemohla povolit nátlak, aby bylo Irsko odtrženo od britské říše. Cílem vlády bylo, aby spojila samosprávu s jednotou.

Postoj vlády byl takový, že se nehodlala zbavit násilí. Ze situace vyplývalo, že příměří nebylo v těch chvílích ještě možné a ani by nepřineslo nápravu. Podle něho byla existence Irské republiky neslučitelná s bezpečností Britské říše a vyhovění požadavků sinnfeinistů by prý v Irsku způsobilo občanskou válku.¹⁰⁰

5.3.3. Melbournský arcibiskup Mannix

Z Londýna přišla 7. srpna informace od ČTK, že jižní pobřeží bylo hlídáno torpédoborci, aby se zabránilo příjezdu arcibiskupa Mannixe,¹⁰¹ který se vracel z Ameriky.¹⁰²

⁹⁷ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – Situace v Irsku*, in: Národní listy, 29. 1. 1920.

⁹⁸ John Watts Ditchfield (1861-1923), biskup Chelmsfordu v letech 1914-1923).

⁹⁹ Násilné čin odvety proti obyvatelstvu.

¹⁰⁰ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Zprávy z Velké Británie – Lloyd George o Irsku*, in: *Venkov*, 30. 4. 1920.

¹⁰¹ Daniel Mannix (1864-1963), katolický arcibiskup z Melbourne (1917-1963).

O příjezdu arcibiskupa Mannixe psaly opět Národní listy ve vydání z 11. srpna. Když arcibiskup dorazil do Londýna, bez jakéhokoli projevu odešel na neznámé místo. V Dublinu byly na jeho počest zapáleny slavnostní ohně. Jelikož se masy lidí odmítaly rozejít, vojáci vystřelili salvu. Jedna osoba byla zabita a jedna raněna. Z poznámky ČTK bylo ke zprávě dopsáno, že Britové dali hlídat jižní pobřeží Irska od chvíle, co se o arcibiskupově cestě z Ameriky vědělo, aby se tam arcibiskup nemohl vylodit.¹⁰³

Deník *Venkov* vytiskl 11. srpna článek od V. Čejkovského, proč se v Anglii tolik psalo o arcibiskupovi Mannixovi. Začíná tím, že Mannix pracoval v Americe ve prospěch Irské republiky, a proto se nemohl po šesti letech vrátit do rodné země. Byl dopraven do Londýna k velké nevůli jeho i celého irského státu. V jeho tváři, kterou autor osobně spatřil, byla vidět nesmírná energie. Po těchto zprávách se autor zaměřil na to, co se v Československu podle něj moc neví. Že kromě angličtiny se v Anglii mluvilo také například keltsky a že je Irsko hodně oddáno svým historickým kořenům. Dále se prý nevědělo, že angličtina v Americe a v Anglii byla rozdílná a že se Angličané a Američané dobře nesnášeli. Považoval za důležité, aby byla československá veřejnost podporována ve studiu angličtiny, ale knihy k tomuto studiu byly nedostupné. V tu dobu se zakládala „anglo-americká univerzitní knihovna pro střední Evropu (*Anglo-American University for Central Europe*), která měla v budoucnu půjčovat anglické knihy.

V. Čejkovský na závěr článku obdivoval anglosaské rasy díky jejich systému a logičnosti. Čechoslovákům se v tamních lokalitách vedlo velmi dobře. Zručný krejčí, který žil skromně a spořádaně si prý dokázal za rok ušetřit 400 liber.¹⁰⁴

Zprávy o arcibiskupovi Mannixovi v *Národních listech* ze dne 14. srpna informovaly o jeho sympatiích u Irsku díky přátelským prohlášením k sennfeinistům z Ameriky. Měl zakázaný vstup na Irskou půdu z obav, že by to mohlo vyvolat nepokoje. Jeho parník *Baltic* byl cestou zastaven pancéřovanými čluny a Mannixovi byly předány listy od vrchního vojenského velitele v Irsku sira Henry Wilsona. V nich stálo, že měl Mannix zakázáno vystupovat v Irsku, Liverpoolu, Glasgowu či Manchesteru. Nakonec musel opustit svůj parník a do Anglie dorazit na člunu.¹⁰⁵

Dopisovatel Alois Šašek prostřednictvím deníku *Venkov* 18. srpna o arcibiskupově cestě dodal, že v Austrálii hájil Irsko před očernováním z londýnských zpráv, které se do Austrálie dostaly. Výsledkem byl pokus očernit i jeho v Americe a zabránit

---

¹⁰² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Irská revoluce*, in: Národní listy, 8. 8. 1920.

¹⁰³ Tamtéž, *Dublin oslavuje příjezd arcibiskupa Mannixe*, in: Národní listy, 11. 8. 1920.

¹⁰⁴ Tamtéž, *V londýně*, in: *Venkov*, 17. 8. 1920.

¹⁰⁵ Tamtéž, *Velká Británie - Události irské*, in: Národní listy, 14. 8. 1920.

mu tam přístup. Mannix ale procestoval USA od západu k východu a v New Yorku dostal dokonce čestné občanství.

Cílem jeho návštěvy v Irsku nebylo posílení irského ducha, protože podle jeho názoru to nebylo potřeba a irský duch se nehodlal měnit. Rozhodnutím, že Mannix nebyl puštěn na irskou půdu, si anglická vláda vysloužila pouze posměch celého světa. Například slovy, že od bitvy u Jutska nesklidilo anglické loďstvo takový úspěch, který by se dal srovnat s tím, že Melbournský arcibiskup byl zajat bez ztráty jediného muže. Mannix nečekal od vlády žádné ohledy a na závěr zdůraznil, že se chystal vrátit do Austrálie, z té ale přišel telegram, že do země nebude vpuštěn. Vládní nařízení pro Mannixe nebyly žádným rozkazem.¹⁰⁶

5.4. Hladovka

Jedním ze způsobů boje sinnfeinistů proti anglickému útlaku bylo dobrovolné odmítání jídla politické vězně. Tento způsob vrhal na anglické úřady velice špatné světlo. Ty své vězně o změně jejich rozhodnutí nedokázali přesvědčit. Z těchto hladovkářů se stávali hrdinové a mučedníci nejen pro irský národ.

5.4.1 Mountjoy

Jedním příkladem může být článek *Lidových novin* z 26. dubna 1920 s názvem Mountjoy. Takto byla nazvána věznice v Dublinu, podle autora irské Bory v horším stavu, kolem které byly strategicky rozmístěny strojní pušky. Budovu a její okolí uzavřelo vojsko. Článek vyprávěl o politických věznicích, kteří v dubnu drželi hladovku. Vojsko drželo před věznicí rodiny a přátele, kteří se za ně aspoň modlili před věznicí. Přestože bylo slíbeno, že s politickými vězni nebude zacházeno jako se sprostými zločinci. Nestalo se tak ani potom co jeden vězeň hladovkou umřel. Na zahájení hladovky bylo odpovězeno: „*Jejich vina, ať zemřou.*“¹⁰⁷ Dělníci na podporu vězňů vyhlásili obecnou stávkou, která ve světě způsobila špatnou reklamu metodám anglické vlády. Podporu vězňům vyjádřili i irští biskupové, kteří varovali vládu, že pokud by ve městě došlo k povstání, viníkem by byla jen vláda. Po příjezdu nového vojenského velitele Nevila Macreadyho¹⁰⁸ a sekretáře pro Irsko Hamara Greenwooda,¹⁰⁹ což bylo chápáno jako smířlivé gesto Anglie, začaly domluvy mezi zástupci

¹⁰⁶ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 324, *Z politického života Velké Británie*, in: Venkov, 25. 8. 1920.

¹⁰⁷ Tamtéž, *Mountjoy*, in: Lidové noviny, 26. 4. 1920.

¹⁰⁸ Cecil Frederick Nevil Macready (1862-1946), vojenský velitel v Irsku (1920-1922).

¹⁰⁹ Hamar Greenwood (1870-1948), v době irsko-anglické války byl státním tajemníkem pro Irsko (1920-1922).

britské vlády v Dublinu a vládou v Londýně. Místokrál French¹¹⁰ oznámil propuštění vězňů, kteří potřebovali lékařskou pomoc. Autor píše, že jásot, který následoval, byl možný jen ve vznešeném a ctihodném národě, jakým byli Irové.¹¹¹

5.4.2. Wormwood

19. května informoval *Večerník* o další stávce hladem. Tentokrát se ve sněmovně jednalo o stávku zahájenou 24. dubna 175 vězni na severu Londýna ve Wormwood Scrubs. Následující den (25. dubna) se před věznicí objevilo kolem 2000 lidí vedených Irskou ligou pro národní sebeurčení. Protestanti zpívali irské písně a skandovali hesla podporující Irskou republiku. Příští den se počet demonstrantů zvýšil.

Policie obsadila zeď věznice, aby se nikdo podle zákona neshromažďoval 100 yardů od věznice, ale protesty pokračovaly za stanovenou čarou, která zůstala zachována. Vězni rozbili velké okno a asi 12 z nich své krajany pozdravovalo a na dálku s nimi rozmlouvali. Irská liga podněcovala k tomu, aby se demonstrace konaly každý den a lákala k cestě do Wormwoodu. Mezitím se situace v Irsku stále nezlepšovala. Vražďení bylo stále intenzivní. Vláda byla rozhodnuta vyřešit irskou otázku definitivně.¹¹²

5.4.3. Případ corksského starosty

Nejvíce medializovaný případ hladovky byl protest corkského starosty Terence MaSwineye.¹¹³ Důvody starostova zatčení byly, že při obsazení městské radnice vojskem odběhl s devíti muži do sklepa, kde se prý pokoušel zničit rozmanité listiny. Mezi nahromaděným železem v koutě sklepení byla nalezena obálka listu adresovaného veliteli corkského vojenského praporu republikánské armády a opisy několika šifrovaných telegramů, které byly den předtím odeslány. Zároveň byla při prohlídce starostova pokoje nalezena šifrová mřížka, podle které byly telegrafy psány. Byl proto obviněn z účasti na organizované revoluční kampani se sídlem v Corku. Irská strana tvrdila, že byl MacSwiney zatčen jen za své sinnfeinistické přesvědčení.¹¹⁴

Z Národních listů se čtenáři mohli dovědět, že starosta Corku byl před vojenským soudem odsouzen na dva roky do vězení. V Corku byla rozšířena zpráva, že starosta odmítal

---

¹¹⁰ Maršál John Denton Pinkstone French (1852-1925), v době irsko-anglické války byl místokrálem Irska (1918-1921).

¹¹¹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 324, *Mountjoy*, in: Lidové noviny, 26. 4. 1920.

¹¹² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Stávka hladem*, in: *Večerník* 19. 5. 1920.

¹¹³ Terence MaSwiney (1879-1920), srarosta Corku (březen 1920-říjen 1920).

¹¹⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – Čím se provinil corkský strosta*, in: *Národní listy*, 7. 9. 1920.

jíst, zeslábl a napsal své ženě, aby byla připravena přijít do Londýna na první zavolání.¹¹⁵

Deník *Národní listy* zveřejnil po týdnu zprávu od ČTK o žádosti Edmonda Howarda, synovec již zesnulého vůdce irských nacionalistů Johna Redmonda.¹¹⁶ Howard telegraficky požádal o milost pro corkskeho starostu samotného krále Jiřího. Ten mu slíbil, okamžité zabývání se touto záležitostí. Ministerstvo vnitra oznámilo Howardovi, že stanovisko vlády bylo stále stejné. O propuštění žádala krále stejným způsobem i komise Konference pro mír v Irsku z Dublinu.

Starosta se brzy od začátku hladovění dostal do kritického zdravotního stavu a hrozila mu smrt. Kdyby ho britské úřady propustily, znamenalo by to ústupek před sinnfeinisty. V opačném případě by Irsko mělo nového mučedníka. Pokud by král udělil starostovi milost, musel by tak jednat proti své vládě. Případ prý mohl vést ke konfliktu mezi králem a ministerstvem.¹¹⁷

Další zpráva *Národních listů* ze 6. září byla převzata z Paříže od ČTK. Stálo v ní, že Bonar Law¹¹⁸ oznámil hlavnímu tajemníkovi organizace pro svobodu corkskeho starosty, že starosta propuštěn nebude. Spravedlnosti prý musí být dán průchod.

Podle ČTK požádal o propuštění starosty i starosta New Yorku. Lloyd George odpověděl sice zdvořile ale rázně, že by se neměl „míchat do běhu práva.“¹¹⁹ Choť uvězněného starosty se obrátila s depeší na prezidenta USA Wilsona a jeho manželku o intervenci.¹²⁰

Národní listy vydaly 8. září článek o další podpoře corkskeho starosty. Na kongresu odborového sdružení, které se konalo v Portsmouthu, bylo 6 a půl milionů členů zastoupeno 950 zástupci. Ti přijali resoluci, která žádala MacSwineyho propuštění.¹²¹

Národní listy pokračovaly zprávami o corkskeho starostovi z anglických tisků. *Sunday Express* informoval veřejnost, že byl corkskeho starosta na příkaz ministra vnitra převezen z nemocnice do vězení, kam k němu směli jen lékaři a ošetřovatelé.

Další tisk *Evening Standard* psal, že stav corkskeho starosty se zhoršoval. A poslední pomazání mu udělil arcibiskup Mannix. Sinnfein tuto informaci plně nepotvrdily, ale přiznaly, že se starostovi dařilo velmi špatně.¹²²

¹¹⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – Úklady sinnfein*, in: *Národní listy* 21. 8. 1920.

¹¹⁶ John Redmond (1856-1918), vůdce Irské národní strany (1900-1918).

¹¹⁷ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Případ corkskeho starosty*, in: *Národní listy*, 28. 8. 1920.

¹¹⁸ Andrew Bonar Law (1858-1923), lord strážce pečeti (1919-1921).

¹¹⁹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Corkskeho starosta nebude propuštěn*, in: *Národní listy*, 7. 9. 1920.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž, *Podmínky propuštění uvězněných Irů*, in: *Národní listy*, 8. 9. 1920.

¹²² Tamtéž, *Velká Británie – Úmírající corkskeho starosta*, in: *Národní listy*, 29. 9. 1920.

5. října přišla zpráva od ČTK. Podle ní lord Robert Cecil schvaloval vládní rozhodnutí proti corksému starostovi, který v tu dobu držel hladovku již 53. den. Jeho propuštění by mělo nedozírné následky pro události v Irsku. Vláda současně popřela výrok Arthura Griffitha, že by schválila odvetu za zabití jednoho policisty na jednom vůdci Sinnfein.¹²³

O corksém starostovi vydalo *Rudé právo* článek 26. října. Celý svět byl informován, že irský starosta Corku a vůdce odbojového hnutí pro samostatnost Irska MacSwiney zemřel 25. října hladem po 77 dnech hladovění v brixtonském vězení. MacSwiney nadarmo dokazoval, že to, o co mu šlo, nebylo v rozporu s lidskými právy a spravedlností. Chtěl jen práva a spravedlnost pro svůj národ. Domáhal se platnosti 14 Wilsonových bodů, za které válčila Anglie, i pro Irsko.

Když protesty proti jeho odsouzení zůstaly bez výsledku, rozhodl se držet hladovku, aby svůj protest i projevil. S touto hladovkou začal 9. srpna. Anglické úřady se ho snažily od úmyslu odvrátit různými prostředky, ale marně. Tím se corksý starosta stal nejoblíbenější postavou v Irsku.¹²⁴

Jeho pohřeb se stal velkou událostí. Továrny a obchody byly zavřené. Před převezením do Irska byla MacSwineyova schránka vystavena v katedrále v Southwartzu. Tam také 28. října sloužil rekviem arcibiskup Mannix.¹²⁵

Manifestace a pohřební průvod podle dopisovatele Karla Haltmara z *Národních listů* jen dokazovaly, že irskou otázku nešlo vyřešit násilím. Každému příteli Anglie muselo být líto, když viděl, jak se její jméno stalo předmětem pohrdání a nenávisti kvůli jejich tvrdému jednání pro udržení systému.¹²⁶

Obřadu v kostele sv. Jiří byli přítomní poslanci Labouristické strany Thomas, Henderson, Cydes a Adamson. Dále pak Irové O'Connor a Devlin. Paní MacSwineyová byla kvůli svému zhroucení v rukou lékařů.¹²⁷

Podle dopisovatele deníku *Venkov* nebylo možné ztotožňovat celý národ s řešením irské otázky. Dav, který pohlížel na ostatky Terence MacSwineyho, byl přilákán sympatií. Odepřít si několik měsíců jídlo, které bylo na dosah ruky, znamenalo pro Siriuse skutečně bohatýrského ducha. Byl-li irský národ plný tak nezlomné vůle, mohli všichni jen litovat každé kapky krve, která byla prolita.

Každého se zmocnilo vzrušení, když se k nim přiblížila policejní eskorta s rakví

¹²³ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Cecil proti irskému starostovi*, in: *Národní listy*, 6. 10. 1920.

¹²⁴ Tamtéž, *Osud potlaného národa*, in: *Rudé Právo Večerník*, 26. 10. 1920.

¹²⁵ Tamtéž, *Řípravy k pohřbu corksého starosty*, *Národní listy*, 27. 10. 1920.

¹²⁶ Tamtéž, *Pohřeb corksého lordmayora*, *Národní listy Večerník*, 31. 10. 1920.

¹²⁷ Tamtéž, *Pohřeb corksého starosty*, in: *Venkov*, 7. 11. 1920.

pokrytou republikánskou vlajkou. Rakev byla před půlnocí na nádraží St. Pancrae naložena a odvezena do přístavu Holyhead. Odtud měla být přepravena do Dublinu. Tam čekalo už asi sto strážníků, dalších sto irských četníků (*Black and Tans*) a skupina pěšího pluku. Tato opatření byla pro případ, že by byla přeprava znemožněna. Příbuzní se na nádraží náhle dověděli, že rakev měla být na příkaz vlády převezena parníkem přímo do Corkuu. Rakev byla vynesena z vagónu a policií byli z vagónu vyhozeni členové družiny i sestra nebožtíka. Bylo jim nabídnuto, že můžou zesnulého doprovázet ve stejném parníku. V corksém přístavu žádné přípravy nebyly. Zpráva o změně přepravy se roznesla rychle a tak se na nábřeží sešly davy lidí. Vojsko vzdalo čest a dav na nábřeží poklekl k modlitbě, když byla rakev převážena do města. Rakev byla převezena na radnici za společnosti šesti vojenských vozů a jednoho obrněnce. Tam bylo tělo vystaveno v sobotu 30. a v neděli se pak konal pohřeb v katedrále.¹²⁸

Deník *Venkov* o smrti corksého starosty poznamenal, že donutila hlavně každého Angličana k přemýšlení o motivu a psychologii, které vedly irský národ k takovým obětem. To, že vedle rakve mohli jít irští vojáci v uniformách, vypovídalo podle Siriuse o toleranci a klidu anglických přihlížejících, kteří tento průvod vůbec nechápali jako provokaci. Autor informoval o dalších 10 věznicích v corksém vězení, kteří byli na pokraji smrti, a bez odpovědi si položil otázku, zda bylo možné těmito činy docílit klidu. Zároveň dodává, že ani soudní lidé v Anglii neviděli možnost smíření. Smrt starosty Mac MacSwineyho v Siriusovi vzbuzovala hlavně prostor pro více obav.¹²⁹

5.5. Největší ozbrojené pouliční konflikty

Válku za nezávislost provázely po celou dobu ostré střety militantních jednotek sinnfeinistů proti jednotkám na straně vlády, při kterých byla prolévána krev a často končily smrtí. Tato střetnutí a různá napadání se děla po celém zeleném ostrově. Čtenáři mohli nejčastěji číst o incidentech v Corcu, Dublinu, Londonderry nebo třeba Belfastu. Ale nebyla to jediná ohniska střetů. Boje v ulicích a na politické půdě se navzájem velmi silně ovlivňovaly. Zprávy o nich byly nejčastěji informativní, převzaté ze zahraničních listů nebo od Československé tiskové kanceláře. Našly se ale i články formou dopisů, v kterých se názor československého občana dá nalézt. Pro zobrazení jsem vybral střety, které mi připadaly v celém kontextu boje za nezávislost nejzávažnější.

---

¹²⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, Velká Británie – *K pohřbu corksého starosty*, in: Národní listy, 31. 10. 1920.

¹²⁹ Tamtéž, *Pohřeb corksého starosty*, in: *Venkov*, 7. 11. 1920.

5.5.1 Black and Tans

Než se budu věnovat určitým výtržnostem, zmíním článek o příslušnících tzv. *Black and Tans* od *Národních listů* ze dne 16. října 1920.

Doslovný překlad byl „černohnědí“ a označoval zvláštní pomocný četnický sbor, složený z nezaměstnaných demobilizovaných vojáků. Jejich označení bylo odvozeno z uniformy, která se skládala z černých četnických kalhot a pískově hnědých vojenských tunik.

Noční výtržnosti četnictva v městečku Balbrigganu¹³⁰ se zdálo být vrcholným bodem irské anarchie, ale během týdne se ukázalo, že to byl teprve první krok k dalšímu násilí. Od té doby došlo k podobným nepokojům v dalších pěti až šesti obcích. Krevní msta mezi sinnfeinisty a *Black and Tans* vzrůstala každým dnem. Nejoblíbenější odvetou četníků a vojáků bylo házení pum a ohně do domů sinnfeinským příznivcům. K tomu se připojilo ničení soukromého majetku známých sinnfeinistů, když se majitel rozhodl útekem zachránit si život.

Britská vláda odmítala přijmout za tyto činy odpovědnost. Irský místodržitel prohlásil, že i přes četnickou provokaci udržoval disciplínu. Počet odvet byl prý velmi zveličován. Generál Macreedy uvedl, že odvetné činy nebyly vládní taktikou, ale že to byly jen lidské pohnutky za své zavražděné kolegy. Pokud prý sinnfeinisté hodlali pokračovat v gerilové válce, mohlo dojít k tomu, že se odvěta stala nutností.

Nepřátelství zásluhou *Black and Tans* pokračovalo moc dlouho, než aby se dalo jen tak zastavit. Tisk *The New Statesman* prohlásil, že vláda pro udržení koalice podporované sirem Carsonem, vytvořila *Black and Tans* úmyslně, aby irské úsilí za nezávislost bylo potlačeno terorem, a formálně je podřídila dublinskému místodržitelství. Popravdě byl tento sbor přímo pod rozkazy Londýna.

Podstatou vlády bylo, aby stanovila určitou lhůtu a po jejím uplynutí odmítla odpovědnost nad pořádkem v Irsku a nechala Iry samotné, aby si své záležitosti urovnali podle sebe. Toto rozhodnutí kritizoval Carson. Každý průměrný Angličan už měl dost irské otázky a uvítal byl její definitivní konec. Proto, pokud bylo správné tvrzení *Evening Standardu* o ochotě de Valera přijmout někoho z královské rodiny za krále nezávislého Irska a kdyby se podřídil zákonům irského shromáždění, mohla by se utvořit nová báze jednání, které by lépe vyhovovalo většině Irů, kdyby v této věci obě strany jednaly¹³¹

---

¹³⁰ 20. září 1920 zaútočili *Black and Tans* na nedaleké kasárny, po této události zvaná „*Sack of Balbriggan*“ bylo zničeno 58 domů a továrna.

¹³¹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie - Black-and-tans*, in: *Národní listy*, 16. 10. 1920.

5.5.2 Londonderry

Z Washingtonu od ČTK byli Českoslovenští občané informováni o střetu v Londonderry konajícím se dne 18. května 1920, kde velká část dělníků zahájila stávkou. Ve večerních hodinách dorazilo vojsko o počtu 700 mužů a koridorem uzavřelo nejdůležitější místa nepokojů.¹³²

Reuterova kancelář oznámila 23. června útoky sinnfeinistů v Londonderry na čtvrti obydlené unionisty i před ochranné barikády na ulicích. Útok, kde se střílelo i ze střech, za sebou zanechal spoustu mrtvých a raněných. Všechny obchody zůstaly samozřejmě zavřené.¹³³

K událostem z Londonderry přišla 25. června zpráva z Paříže. Magistrát města poslal vládě depeši se stížností na její nečinnost v londonderrské zoufalé situaci. Zpravodajové oznámili, že se pěchota doprovázená obrněnými vozidly a děly střetla se sinnfeinisty, kteří bojovali ručnicemi a strojními puškami. Tato přestřelka samozřejmě způsobila značné ztráty. Vojsko zatarasilo ulice strojními puškami, aby umožnilo bezpečný návrat domů ženám a dětem. Při tomto činu zahynulo 5 sinnfeinistů.¹³⁴

Podle Reuters se situace zlepšila po půlnoci, kdy se méně střílelo. Ráno padlo několik výstřelů z obou stran. Byl zastřelen jeden muž. Vojsko zadrželo 3 civilisty a katolického kněze, přičemž u něj bylo nalezeno několik set nábojů. Večer prý bylo slyšet jen pár střel, ale jinak byl klid. Věž katedrály, z které bylo stříleno na vojáky v předchozích dnech, byla dobyta. Velitel vojsk vydal rozkaz o zákazu pobývání na ulicích od 23 hodin do 5. hodiny.¹³⁵

5.5.3. Belfast

Boje v Belfastu byly odezvou za smrt plukovníka Smytha, který z této oblasti pocházel.¹³⁶ Podle tisku *Politiken* magistrát města požádal vládu, aby byl ve městě vyhlášen válečný stav.

Bonar Law vyslal do Belfastu generála Campbella s větším počtem vojska, aby obnovili pořádek. Policisté i vojáci měli v případě napadení s útočnickou zacházet jako na bojišti. Lord French a generál Macreedy v tu dobu odjeli do Londýna jednat s vládou.¹³⁷

Národní listy 27. července psaly o trojnásobném pokusu zapálit telegrafní ústřednu

¹³² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – Nepokoje v Irsku*, in: neuvvedeno.

¹³³ Tamtéž, *Řádění sinfeinovců v Londonderry - Hotová občanská válka*, in: neuvvedeno

¹³⁴ Tamtéž, *Z občanských bojů v Irsku*, in: neuvvedeno; Tamtéž, *Povstání v Irsku*, in: Venkov, 26. 6. 1920.

¹³⁵ Tamtéž, *Z občanských bojů v Irsku*, in: neuvvedeno.

¹³⁶ Tamtéž, *Zahraniční otázky - Anglie a Irsko – Angloamerické přátelství*, in: Venkov, 31. 8. 1920.

¹³⁷ Tamtéž, *Krvavé boje v Irsku – Irská vláda chce jednat s Anglií jen o mír*, in: neuvvedeno, Tamtéž, *Povstání v Irsku*, in: Venkov, 26. 6. 1920.

v Belfastu dne 23. července. Byla při něm poškozena velká část úředních aktů, ale nikdo ze zaměstnanců nebyl zraněn.¹³⁸

Podle ČTK z 26. července byly poslední zprávy z Belfastu uklidňující. Do města dorazilo nové vojsko, při středečním boji (23. července) zemřelo 20 osob, ale byly domněnky, že mnoho mrtvých bylo tajně odvečeno. Přes 100 lidí bylo zatčeno. Mnoho obchodů bylo vyplněno a vypáleno.¹³⁹ Od stejného zdroje dorazila ve stejný den ještě zpráva, že sir Edvard Carson pokračoval v organizování ulsterských dobrovolníků.¹⁴⁰

V dalším článku od ČTK z 27. července bylo psáno, že dolní sněmovna jednala o irské otázce. Poslanec Devlin obvinil vládu, že v Belfastu nezajistila dostatečnou pomoc katolíkům. Státní tajemník pro Irsko podotkl, že policie ani vojsko nečinili náboženské rozdíly. Ve městě a jeho okolí bylo rozmístěno 5 praporů pěchoty. 1150 policejních strážníků a v přístavu byly zakotveny početné válečné lodě. Vláda prý udělala vše, co mohla a zabránila řeži a občanské válce. Problémem Irska bylo, že političtí či náboženská vůdčové bojovali mezi sebou. Veřejnost podle Greenwooda byla velmi nespokojena s usmrcením tolika policistů a vojáků. Když jeden poslanec vykřikl, ať odvolá armádu, odvětil, že nebýt vojska, bylo by v Belfastu ne dvě stě, ale několik tisíc mrtvých.¹⁴¹

Boje nepřestávaly v Irsku ani v chladných měsících. V Corku nebo v Belfastu se stále přepadávali vládní zaměstnanci,¹⁴² v Londonderry se vzbouřili vězni¹⁴³ a v Dublinu byly přepadeny pancéřové vozy.¹⁴⁴ Jen výjimečně se stalo, že by nikdo nepřišel o život.

5.5.4 Stav obětí

O stavu v Irsku za dobu tří měsíců (červenec, srpen, září) a jeho porovnání se stavem od 1. ledna 1920 informoval československou veřejnost deník *Venkov* až 28. listopadu toho roku.

Od 1. ledna 1919 do 2. října 1920 bylo zaznamenáno 1 785 útoků na osoby a na 5 515 útoků na majetek. Z toho během tří měsíců bylo 893 útoků na osoby a 3670 útoků na majetek.

Sinnfeinisté v tu dobu chytili tři důstojníky a odvedli je do zajetí jako odvetu za smrt corkskeho starosty. Zmatek vrcholil po celém Irsku. Zásahu na tom měla i hrozba zastavení železniční dopravy

¹³⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Velká Británie – irské nepokoje*, in: Národní listy, 27. 7. 1920.

¹³⁹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 323, *Nové vojsko v Belfastu*, in: Národní listy, 28. 7. 1920.

¹⁴⁰ Tamtéž, *Carson organizuje dobrovolníky*, in: Národní listy, 28. 7. 1920.

¹⁴¹ Tamtéž, *Události v Belfastu*, in: Národní listy, 28. 7. 1920.

¹⁴² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Boj o neodvislost Irska*, in: Národní listy, 7. 8. 1920.

¹⁴³ Tamtéž, *Vzpouza zatčených sinnfein v Londonderry.*, in: nevedeno.

¹⁴⁴ Tamtéž, *Přepadení pancéřových automobilů*, in: Národní listy 16. 10. 1920.

Dopisovatel Sirius uvedl, že stav byl vydán formou úřední zprávy z výkazů irské královské policie a metropolitní policie v Dublinu. V tabulce byly zaznamenány činy, kterých se sinnfeinisté dopustili převážně na anglických ochráncích pořádku:¹⁴⁵

				červenec-září 1920			leden-červen 1920		
Policistům	zabito	zraněno	odzbrojeno	54	101	49	55	73	16
Vojákům	zabito	zraněno	odzbrojeno	12	54	80	4/7		44
Obč. osob	zabito	zraněno		10	40		17		36
Hrozeb				386			595		
Chyceno a zajato				107			45		
Strážnic	zničeno	poškozeno		33	17		30		10
Baráků obydlých	zničeno	poškozeno		8	4		12		36
Útoků na baráky				20			13		
Baráků neobydl.	zničeno	poškozeno		144	11		340		103
Útok. na pobř. st.				23			11		
Útok. na majáky				2			2		
Útok. na poštu				487			97		
Útok. na sklad. zbr.				2861			2307		
Založeno požárů				555			325		

5.5.5. Krvavá neděle

Jedním z krvavých mezníků v této válce byl 21. listopad v roce 1920, který se do dějin zapsal jako krvavá neděle v Dublinu. *Národní listy* o této události informovaly československé občany hned následující úterý 23. listopadu. Článek byl spíše skládán ze zpráv anglických novin. Některé z nich viděly v nedělní tragédii naději, že by tyto vraždy mohly znamenat poslední zoufalý pokus kupevnění už tak se hroutícího postavení sinnfeinistů. Většina z nich žádala pevnost vlády. *Daily Mail* o událostech napsal, že to byl strašný důsledek nezákonné politiky a násilí. *Daily News* se domníval, že vraždy budou pokračovat z obou stran tak dlouho, dokud bude vláda pokračovat v hanebné politice slepé a nemilosrdné msty. *Times* tvrdil, že sinnfeinisté způsobili své reputaci a celému Irsku neodhadnutelnou škodu. Vláda byla podle *Timesu* povinna potrestat pachatele, ale její autorita by byla prý desetkrát silnější, kdyby jí minulost dovolila obrátit se na mravní podporu všech Irů, kteří s vražděním nesouhlasili.

Lidové noviny vydaly 27. listopadu článek svého dopisovatele Františka Jančí o dublinském masakru. Závěrem měsíce tvrdil tajemník pro Irsko sir Hamar Greenwood, že vše směřovalo dobře a sinnfeinští vrahové prý byli na útěku. Chtělo to prý jen čas a trpělivost, aby byl klid a mír.

¹⁴⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Oběti bojů v Irsku*, in: Venkov, 28. 11. 1920.

Ráno 21. listopadu dala irská organizace na toto uklidňování odpověď svým způsobem. Úřední zpráva byla podána podle František Janča lapidárními větami: „*Sinnfeinské vražedné čety, každá od 12 do 25 mužů silná, učinily současné útoky na byty britských vojenských a soudních důstojníků v Dublině o 9. hod. dopol. (v neděli). Čtrnáct důstojníků bylo zabito, šest těžce raněno. Všichni tito důstojníci byly zaměstnání u vojenského soudu. Útočníci pečlivě prohledali byty, pátrající po přitěžujících dokumentech, a podařilo se jim zničit množství cenného listinného důkazního materiálu. Jen jeden z útočníků byl chycen: byl zraněn důstojníkem, ale tento hned na to klesl mrtev, střelen jinými členy čety.*“¹⁴⁶

Ještě toho dne odpoledne provedli četníci i vojáci svou pomstu. Ta prý nejvíce postihla nevinné, protože viníci utekli, jak bylo i úředně potvrzeno. Policisté a vojáci se odpoledne přemístili k hřišti, kde se konaly závody, aby našli muže, kteří byli zapleteni do vražd důstojníků. Tuto informaci považuje dopisovatel za úřední masku pro běžný způsob represálií. Sinnfeinští útočníci hned po činu zmizeli a nikdo je neznal, protože byli maskováni. Kdyby je policie znala, mohla je pochyťat bez nebezpečí pro tisíce nevinných lidí. Jelikož je neznala, bylo jasné, že jim i na hřišti projdou mezi rukama bez povšimnutí jako vždy. Jediným úlovkem prý mohly být jen revolvery pohozené na zemi, protože by nikdo k policejní prohlídce u brány nešel se zbraní v kapce. Z útočníků nebyl dopaden žádný. Policisté a vojáci začali střílet do skupin lidí. Zabili 10 osob a 70 jich zranili. Úřední zpráva tvrdila, že bylo napřed vystřeleno sinnfeinskými hlídkami na policii a vojsko.

K článku je připojena zpráva pana Hughha Martina, který do londýnských *Daily News* napsal, že zprávy z Dublinu překvapily neméně ty, kteří byli v posledních měsících v úzkém styku s irskou tragédií. Byl to nezbytný důsledek vládní politiky nebo jejího nedostatku. Pan Martin se týdný před incidentem doslechl, že pokud by policie jednala podle plánu, byl by venkov nejistý pro aktivní republikány a donutil by je se soustředit ve městech, hlavně tedy v Dublinu. Tam by je pak policie mohla pochyťat při rozsáhlých razíích. Dublin se opravdu stal útočištěm pro mnoho aktivních uprchlíků.

Proto byly prováděny časté prohlídky, ale ty byly neúspěšné. Zbytečný terorismus, který prohlídky doprovázel, ještě více dráždil obyvatele města a ještě více rozhněval samotné uprchlíky. Uprchlíci se schovávali v tzv. „ulicích doupat,“ které byly v Dublinu považovány za nejhorší na světě. Byly to bývalé kasárny s osamělými domky a chlévy, které šlo těžko prohledávat. Sami obyvatelé těchto prostor uprchlíkům pomáhali.

Dublinská policie, která se z vládních zaměstnanců nejlépe vyznala v objektech, byla na vlastní žádost odzbrojena z důvodu velkého počtu svých padlých. Ze stejného důvodu

---

¹⁴⁶ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Dubllinský masakr*, in: Lidové noviny, 27. 11. 1920.

přestala pracovat i jejich detektivní kancelář. Anglie tak musela čelit následkům své politiky. Vládní úředníci ani policie s vojskem netušili, že k nim lidi, mezi kterými žili, cítili jen fanatické nepřátelství. Proto zůstali důstojníci ponecháni na milost skupinám zoufalců, kteří bojovali, aby unikli zajetí. Byli také odhodláni vzít co nejvíce životů, aby nepřišli o ten svůj.

Pana Martina překvapilo, že takovému incidentu, jako byl nedělní v Dublinu, nedošlo už mnohem dříve. Smrt corksského starosty přivedla k aktivistům muže i ženy, kteří by prý před rokem sotva promluvili s někým z aktivních členů. Vládní hrozba, že Irsko vyhladoví zastavením železnic a zapověděním motorové dopravy přidala irskému smutku ještě černější rysy.

Oběšení 17letého studenta medicíny Kevina Barryho¹⁴⁷ za střelbu na vojáky přispěla podle autora nejrychleji k tehdejší krizi. Tento čin soudu se stal proti vůli ministerského předsedy i hlavního tajemníka pro Irsko. Nesouhlasil s tím žádný člen irské exekutivy, generál Nevil Macready a ani místokrál. Tento čin byl vládě vnucen hrozbou odchodu jednoho z obzvláště vlivných úředníků, kdyby Barry dostal milost. Tyto informace podával Martin ne proto, aby omlouval vrahy, ale proto, aby vysvětlil jejich odůvodnění. Touto větou zakončil své psaní a nechal všechny v nejistotě, kdo byl tím úředníkem, který si svým výstupem podmanil anglickou i irskou vládu a přiblížil tím vztahy na Britských ostrovech ke zkáze.¹⁴⁸

O krvavé neděli se rozepsal i dopisovatel *Národních listů* Karel Haltmar. Jeho článek byl poslán 28. listopadu. Hned v úvodu přejmenoval Irsko ze zeleného ostrova na rudý ostrov. Důvodem byly každodenní potoky krve. Vláda byla pod vlivem sira Carsona a hodlala prosadit jeho vůli a zlomit odpor jižních Irů za každou cenu. Po tom co nepomohlo zmilitarizování ostrova ani tvrdé zákony, začala vláda užívat k válce hospodářské prostředky.

Každý anglický občan, kromě úzké skupiny kolem Carsona, toužil po míru. Tehdejší vládu posuzoval autor jako jednu „z nejčernějších kapitol v kulturní historii Velké Británie a Evropy vůbec.“¹⁴⁹ Ochránci a udržovatelé pořádku se střílením do těhotných žen a dětí, hrajících si na ulici, vraceli hluboko do černého středověku. A pokud prý zodpovědný ministr obhajoval toto řádění jako „čin opatrnosti“,¹⁵⁰ pak stála tehdejší společnost před úplným rozvratem morálních pojmů.

Vláda sáhla i k hospodářským prostředkům. Tím, že zaměstnanci železnice odmítali obsluhovat vlaky plné munic, vojáků nebo četníků, docházelo k velkému nebezpečí,

¹⁴⁷ Kevin Barry (20.1.1902-20.11.1920), byl odsouzen k smrti za účast operace IRA, při které zahynuli 3 britští vojáci.

¹⁴⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Dublinký masakr*, in: Lidové noviny, 27. 11. 1920.

¹⁴⁹ Tamtéž, *Irsko - rudým ostrovem*, in: Národní listy, 28. 11. 1920.

¹⁵⁰ Tamtéž.

že doprava v Irsku přestane fungovat úplně. Vláda proto vydala nařízení, aby zaměstnanci, kteří odmítali pracovat, byli okamžitě propuštěni. Ředitelství drah, která byla vládou finančně podporována, tuto politiku činila. Došlo ale k tomu výsledku, že železniční doprava byla na pokraji rozkladu a neorganizovanosti. Tím na mnoha místech hrozilo vyhladovění, protože na mimotražovou dopravu byla uvalena různá omezení. Například automobil se nesměl od vlastníka domu vzdálit více jak 20 mil, a to ještě jen v určitých hodinách. Autor pochybuje o tom, že by nějaká taková nařízení zahnila odhodlanost obyvatel, kteří v tehdejší době prožívali svá největší utrpení a teror do té míry, že jim už nezáleželo na ničem, co by si vláda usmyslila. Tato opatření považoval dopisovatel spíše za dvojsečné zbraně, které se proti Anglii měly obrátit.

Po třech odstavcích se autor konečně dostal ke krvavé neděli v Dublinu. Událost uvádí jako jednu z výbuchů emocí ve větším měřítku mezi obyvatelstvem a ochránci pořádku. Jejich příčinu viděl v poměrech, které na zeleném ostrově panovaly. K incidentu došlo prý už v sobotu 20. listopadu a v neděli pokračoval.¹⁵¹ Jak už bylo zmíněno v předchozím článku, sinnfeinističtí extrémisté zaútočili současně na řadu důstojníků a lidí ve službách vládních organizací v Irsku. Mezi oběťmi byl jeden major, šest kapitánů, tři poručíci, dva četníci a civilní úředníci. Zranění byli dva plukovníci a jeden kapitán. Útok byl prý proveden v 9 hodin večer.¹⁵² Většina zastřelených tedy byla v tu dobu v posteli. Sinnfeinisté vnikli do příbytků pod různými záminkami a své oběti postříleli ranami z revolverů a automatických pistolí. Útočníci byli popisováni jako zoufalci, kteří cítili, že policejní síť se pomalu rozprostírala kolem nich. Nasvědčovaly tomu jejich činy i slova těch, kteří utekli. Podle autora byli zatčeni tři pachatelé.¹⁵³ Jeden důstojník byl zachráněn zoufalou obranou a pomocí své ženy. Dalšího zachránily před smrtí jeho řidičské schopnosti, ale byla mu dána lhůta, aby do 24 hodin opustil Irsko.

Podle dopisovatele musel být tento útok chápán jako vypočítavá chladnokrevná vražda každým, kdo uznával všeobecné humánní principy. Jako taková by měla být prý i odsouzena. Nebýt rychlé odplaty četníků, dostalo by se sinnfeinské hnutí do silného morálního otřesu po celém světě. Četníci z *Black and Tans* se ale postarali o to, aby byl takový zločin co nejdříve překryt jiným zločinem.

V nedělní poledne se na závoděšti shromáždilo mnoho lidí, mezi nimi nechyběly ani ženy a děti, aby mohly sledovat fotbalový zápas. Celé hřiště bylo rychle obsazeno vojáky a právě členy *Black and Tans*. Přestože úřední zpráva tvrdila, že první výstřel vyšel z davu

---

¹⁵¹ Mýlná informace - oba útoky byly provedeny v neděli 21. listopadu.

¹⁵² Viz předchozí pozn.

¹⁵³ Chybná informace - opravdu byl zajat jen jeden útočník Frank Teeling, který brzy z vězení utekl.

diváků, působila tato informace velmi pochybně. Další krok četníků dopisovatel přirovnával k carskému způsobu. Byla zahájena palba do davu představující asi 15 000 osob. V počtu mrtvých a zraněných se článek skoro přesně shoduje s článkem z *Národních listů*. Od těchto chvil panovaly v Dublinu horší chvíle než kdyby prý šlo o obléhání města. Od 10 hodin večerních do 5. hodiny ranní nesměl nikdo bez povolení vycházet z domu. Radnice, obecní domy a autonomní úřady byly kontrolovány vojskem. K odvetám docházelo po celém irském ostrově. Zvýšil se tím i počet zatčených osob. Odvety vedly k dalším vraždám četníků a úředníků, kteří byli zaměstnanci vlády. Podle autorových slov na závěr se zdálo, „že samo peklo dostalo se v Irsku k otěžitím“¹⁵⁴

Zřejmě i v důsledku Krvavé neděle v Dublinu a následných vražedných incidentech zavedla anglická vláda opatření k potlačení nepokojů. Československé čtenáře o tom informovalo *Večerní vydání Národních listů* už 25. listopadu. Do Dublinu odpluly tři válečné lodě v četném doprovodu průvodních lodí. Na lodích se přepravovalo asi 6 000 vojáků a vojenský velitel vyhlásil stanné právo.

V dolní sněmovně promluvil Asquith o irské situaci, jako o nejtragičtější za celé irské dějiny. Vyjádřil se o dublinských vraždách, které podle něho byly spáchány lidmi, kteří ztratili smysl pro čest a lidskost. Zavraždění důstojníci se stali mučedníky své služby a podle Asquitha může být veřejnosti zadostiučiněním pouze nejpřísnější potrestání pachatelů. Sir Greenwood na sněmu oznámil, že většina Irů byla pro mír a neschvalovali vraždy. Dále dodal, že hlavními středisky spiknutí a schůzek IRA byly mlékárny, a proto jich také bylo několik zničeno. Podle plánů nalezených u sinnfeinistů měly být zničeny doky v Liverpoolu a v Manchesteru.¹⁵⁵

Přestože bylo v některých částech Irska vyhlášeno stanné právo, boje nepřestávaly. Zpráva od ČTK, kterou vytiskly *Národní listy* 27. května roku 1921, psala o úplném opaku. Oddíl sinnfeinistů zapálil v denních hodinách velikou celnici v Dublinu a skoro úplněji tak zničil. Po útoku na budovu začala střelba mezi policií a sinnfeinisty. Podle informací nebylo známo, kdo s výstřelem začal. Pro sinnfeinisty výsledek nedopadl dobře. 7 jich zemřelo, 11 bylo raněno a 111 sinnfeinistů bylo zajato. Na straně policie byli zraněni 4 muži.

K událostem oznámil *Dutsche Allg. Zeitung* o den později, že celnice, kterou Irové podpálili, byla vystavěna za 1 milion liber a byly v ní soustředěny hlavní celní úřady a místní berní úřady. Večer (25. května) přijelo 1 300 republikánů ve vozech a zabrali budovu., zatkli strážce i úřednictvo a nanosili dovnitř nádrže s petrolejem a balíky bavlny, které zapálili.

¹⁵⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Irsko - rudým ostrovem*, in: Národní listy, 28. 11. 1920.

¹⁵⁵ Tamtéž, *Stanné právo v Irsku*, in: Národní listy Večerní vydání, 25. 11. 1920.

Na hasiče, kteří měli vojenský doprovod, útočili sinnfeinisté pumami a kulomety. Podle této zprávy mělo vojsko 10 padlých, 20 raněných a ze žhářů bylo pochyováno 100 mužů. Pro úplnost informací je dopsáno, že požárem byl zničen velký počet vládních zpráv a statistik.¹⁵⁶ O útoku se čtenáři mohli dočíst i z deníku *České slovo*, který o něm psal v Sociálním přehledu 5. června.¹⁵⁷

V důsledku těchto událostí oznámila britská vláda, že v Irsku měl být zvýšen počet vojáků. Informaci zveřejnily Národní listy 2. června. Mělo by se jednat zřejmě o 30 000 mužů. Vláda se rozhodla novými donucovacími prostředky zajistit pořádek. Všechny osoby, u kterých by byla nalezena, zbraň měly být zatčeny.¹⁵⁸

5.6. Útoky na vůdčí osobnosti

Sinnfeinisté a jejich jednotky IRA se pro dosažení svých cíl nezdřáhali udělat jakýkoliv krok. Jejich odhodlání jim nebránilo zaútočit ani na vysoké představitele sloužící ve službách Britské koruny. Důkaz o tom byl podán i československým čtenářům v domácím tisku.

5.6.1 Útok na místokrále

Hned první atentát, o kterém jsem se z výstřížkového archivu dověděl, byl na samotného místokrále Irska maršála Frenche. Z Londýna přišla 20. prosince 1919 zpráva o útoku na jeho osobu. O incidentu informovaly *Národní listy* 21. prosince. Útoku se zúčastnilo 15 - 20 pachatelů, kteří využili nákladní automobil, aby byly tři vozy maršála Frenche zdrženy. Dále bylo v článku psáno, jak byl útok pomocí zablokování cesty spáchán. Následovala střelba a když se řidiči Frenchova vozu podařilo kamion objet, začali útočníci házet pumy a granáty na následující automobil, který byl zcela zničen. Přes to všechno zůstal řidič nezraněn. Ve třetím voze byli vojáci, kteří opětovali na útočníky střelbu. Po tomto střetu byl jeden spiklenec zabit a jeden strážník raněn.

Podle útočníků měl místokrále jet ve druhém automobilu, a proto na něj spustili palbu. Útočníci museli pod náporu palby uniknout bez jednoho mrtvého společníka. Ten byl identifikován podle dokumentů, které měl u sebe. Tisk jeho jméno ale neuvádí. Píše jen,

---

¹⁵⁶ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Velká Británie – Dublinská celnice zapálena sinnfeinisty*, in: Národní listy, 29. 5. 1921.

¹⁵⁷ Tamtéž, *Sociální přehled, Dopis z Anglie*, in: České Slovo, 5. 6. 1921.

¹⁵⁸ Tamtéž, *30.000 mužů do Irska*, in: Národní listy, 2. 6. 1921.

že byl kupecký pomocník v Dublinu. Zraněn byl také spolujezdce postřelením do ruky.¹⁵⁹

O dalším incidentu, týkajícím se místokrále, psaly *Národní Listy* 30. prosince. Podle informací z Londýna a z Paříže se v blízkosti místokrálova paláce v parku Phönix střílelo. Střelba, která byla slyšet ve dvě hodiny v noci, nebyla útokem na jeho byt. Vojáci šli situaci zajistit a ze tmy byl jeden důstojník zabit. Zbývající vojáci odnesli mrtvé tělo do paláce a z jeho střechy začali do tmy střílet. Po ukončení přestřelky byl nalezen mrtvý muž ve stejnokroji khaki. Noviny z londýnských zdrojů zmínily, že byli zatčeni dva muži. Podle pařížského zdroje byly zatčeni tři lidé. Příčina střelby nebyla vyjasněná. Podle jedné verze se jednalo jen o opilé osoby, které bouřlivě slavili Vánoce a mrtví byli jen oběťmi paniky. Další verzí je, že neznámý mrtvý byl místokrálovův sluha.¹⁶⁰

5.6.2. Atentát na generála Robertse

Dne 23. června 1920 dorazila do Československa zpráva z Paříže, že v Dublinu došlo k útoku na druhého vojenského inspektora generála Robertse. Útok prý byl podobný jako v případě atentátu na místokrále Frenche. Po útoku měl generál díře v čepici. On sám vyvázl živý a nezraněn díky šoferovi, který co nejrychleji odjel z místa nebezpečí. Ten byl však při útoku raněn.¹⁶¹

5.6.3 Únos generála Lucase

Z irského hrabství Corku přišly 27. června zprávy o generálu Lucasovi¹⁶², který byl unesen.¹⁶³ V deníku *Venkov* o události se rozepsal dopisovatel Sirius. Irové prý vzbudili velikou senzaci v celé veřejnosti. Sinnfeinisté zajali britského generála Lucase. Místo jeho zajetí bylo zprvu neznámé. K večeru se po lovu ryb v řece blízko města Fenmoy vracel domů v doprovodu plukovníků Dauorda a Tyrrela. Byl zajat ozbrojenými a maskovanými muži jménem Irské republiky. Plukovník Dauord byl při pokusu o útěk střelen. Sinnfeinisté pak nechali plukovníka Tyrrela, aby poskytl Dauordovi pomoc a zmizeli i s automobilem. V době vydání článku se vojsku nepodařilo generála nalézt. Jeho manželka byla o činu informována sinnfeinisty. Po proslovu místokrále Irska bylo zřejmé, že Lloyd George vyzval sinnfeinisty, aby sdělili své požadavky. Ti tak zatím neučinili a vláda pomýšlela na vyslání

¹⁵⁹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Atentát na Irského místokrále*, in: *Národní listy*, 27. 12. 1919.

¹⁶⁰ Tamtéž, *Střelba u paláce místokrálova v Dublině*, in: *Národní listy*, 30. 12. 1919.

¹⁶¹ Tamtéž, *Atentát na generála Robertse*, in: neuvédno.

¹⁶² Brigádní generál Cuthbert Lucas.

¹⁶³ Tamtéž, *Povstalecká guerila v Irsku*, in: *Národní listy*, 27. 6. 1920; Tamtéž, *Irští povstalci zajali angl. Generála*, in: neuvédno.

dalších posil na ochranu obyvatel.¹⁶⁴

Dne 28. června z Amsterdamu byly detaily o přepadení trochu rozdílné. Jednalo se prý o noční přepadení, kdy sinnfeinisté přepadly důstojníky ve stanu a přijeli dvěma automobily.¹⁶⁵

Národní listy 27. července vytiskly zprávu od svého dopisovatele Karla Haltmara. Ten v ní napsal, že Irsko bylo v posledních dnech plné senzací a překvapení. V první řadě měl na mysli, že po bojích mezi sinnfeinisty a carsonovci v Belfastu došlo k únosu generála Lucase. Kdyby věc nebyla tak vážná, zdálo by se to podle dopisovatele velmi komické. Generál, který šel potlačit povstání ve vlastním státě, si zašel ve volném čase na ryby. Následně byl zajat republikánskými povstanci jako válečný zajatec. Vojska ani aeroplány vyslané anglickou vládou nemohla generála nikde najít. Najednou se v kasárnách objevil dopis psaný generálovou rukou, aby mu byly všechny jeho zásilky adresovány na uvedenou adresu.¹⁶⁶

5.7. Z ciziny k irské otázce

5.7.1. Názory v USA

První dochovaná zpráva ve výstřižkovém archivu o irské otázce a cizině byla z denního tisku *České slovo* vydaného 17. prosince roku 1919. Článek informoval o den později své čtenáře, že se v Irsku schylovalo k občanské válce a že Americký sněmovní výbor pro zahraniční věci jednal o zákonodárném uznání Irsku a jmenování svého vyslance v Irské republice. Podle tisku by ale Kongres vyslance do Dublinu neschválil.

První dochovaná zpráva z probádaných deníků ve výstřižkovém archivu o irské otázce a cizině zveřejnily 5. ledna 1920 *Lidové noviny* rotterdamskou zprávu od *Vossische Zeitung*, že tzv. prezident Irské republiky Eamon de Valera byl slavnostně přijat na newyorské radnici. Při této události mu bylo uděleno čestné občanství. Starosta New Yorku¹⁶⁷ jej oslovoval prezidentem Irské republiky a oznámil, že bylo třeba dříve nebo později rozhodnout, proč by mělo být zrovna Irsko vyloučeno z práva na sebeurčení. De Valera byl pak pozván guvernérem New Yorku¹⁶⁸ na své sídlo.¹⁶⁹

¹⁶⁴ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Povstalecká guerila v Irsku*, in: *Národní listy*, 27. 6. 1920.

¹⁶⁵ Tamtéž, *Revoluční hnutí v Irsku*, in: neuvvedeno; Tamtéž, *Irská iredenta*, in: *Národní listy*, 30. 6. 1920.

¹⁶⁶ Tamtéž, *Velká Británie - Irské události*, 27. 7. 1920.

¹⁶⁷ John F. Hylan - ve funkci 1. 1. 1918-31.12.1925, demokrat.

¹⁶⁸ Al Smith - ve funkci od 1. 1. 1920 - 31. 12. 1920, demokrat.

¹⁶⁹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *President Irské republiky čestným měšťanem Nového Yorku*, in: *Lidové noviny*, 5. 1. 1920.

Článek *Amerika a irský problém v Anglii* vydaný *Československou republikou* 24. dubna 1920, umožnil československým občanům nahlédnout, jak na irskou otázku pohlížely Spojené státy americké, v kterých žila spousta irských emigrantů a hlavně i prezident Irské republiky Eamon De Valera. Anonymní autor na úvod upozornil, že spor na Britských ostrovech nemohl být vyřešen pouze nabídkami Home Rule a připomněl rozhovor dopisovatele *Daily News* s lordem Frenchem, místokrálem Irska.

Ten v rozhovoru sdělil, že se nebál znepřátelení mezi Amerikou a Anglií kvůli Irsku a že skutečné Američany De Valerova propaganda Irska odpuzovala. Citovaný tisk k těmto výrokům dodal, že kdyby měl French strávit aspoň týden v Bostonu, New Yorku nebo v Chicagu, jeho mínění by se změnilo, protože v disharmonii mezi Amerikou a Anglií hrálo Irsko důležitou roli. Každý americký odpůrce Společnosti národů našel v britském zacházení s Iry nejvhodnější zbraň proti němu. Irská otázka se dostala do mezinárodního povědomí a nebude tak jinak, dokud neměly být splněny irské požadavky. Pokud by podle *New Daily* měl být problém řešen posledními návrhy z parlamentu, hrozilo pouze zhoršení situace.

Londýnské *Times* v tu dobu vydal článek od amerického spisovatele D. Thomase Curtina. Ten v dopise vzpomínal na irského šlechtice s kterým mluvil roku 1917. Nejmenovaný šlechtic za hlavní nesnáž Irska považoval zastavení emigrace, které provedla britská vláda v době války. Dříve se prý mladí muži stěhovali do Ameriky a byl od nich klid. Spisovatel se tedy zeptal, jestli šlechtic tuší, co dělají tito Irové v Americe. Irský vliv v nové Liberty Party byl opravdu citelný. Liberty Party žádala po kongresu uznání Irské republiky a aby kongres žádal ukončit potlačení irského parlamentu.

Mezi příznivci Irské republiky se objevovaly názory, že by se spokojili i s Home Rule, která byla navržena roku 1914. Američtí Irové byli v dané situaci k přátelství Ameriky a Anglie pasivní nebo dělali vše proti tomu.

Důležitou osobou pro Iry v Americe byl senátor Lodge,¹⁷⁰ předseda výboru senátu pro zahraniční záležitosti. Lodge byl proti příměří a získal si tak velkou popularitu u příznivců Irska. Oproti tomu prezident Wilson byl v Massachusset velmi neoblíbený. Když senátor Walsh¹⁷¹ z Massachusset vyjádřil odpor proti mírové smlouvě na základě irského původu, byl označen jiným senátorem za neameričana, senátor Lodge se ho zastal a lichotivě se vyjádřil o Irech.

Nejnovější knihy o Irsku té doby měly velký ohlas v novinách a byly ve všech předních knihkupectvích. Denní tisk aktuálně zveřejňoval zprávy o irských událostech. Irský

---

¹⁷⁰ Henry Cabot Lodge (1850-1924), republikán, senátor státu Massachusetts (1893-1924).

¹⁷¹ David Ignatius Walsh (1872-1947), demokrat, 2. senátor státu Massachusetts (1919-1925).

boj za svobodu byl srovnáván s americkou válkou za nezávislost.

Americký spisovatel končil svůj článek přiznáním, že by rád pro přátelství k Anglii změnil, ale že Amerika byla k Anglii vzdálenější než před válkou. Touto větou skončil článek i pro československého čtenáře.¹⁷²

5.7.2. Irské problém v Indii

Večerní výtisk deníku *Tribuna* vytiskl 8. července pouze informativní zprávy z Londýna, které měly spojitost s Irskem. V jedné oznamovala agentura Reuters jednání členů obou anglických sněmoven o nedávných událostech v Irsku. Bylo zjištěno, že irští revolucionáři jednali ve shodě s mezinárodními revolucionáři. Sinnfeinisté se prohlásili pro třetí internacionálu a jejich hnutí mělo vztahy s nacionalistickým hnutím v Indii. Z porady byla vyslána deputace k ministerskému předsedovi Georgovi s návrhy pro ovládnutí sinnfeinistického hnutí v Irsku.¹⁷³

Druhá zpráva informovala čtenáře o dvou praporech anglického vojska, které byly irské národnosti. 28. 6. odmítli poslušnost v indické garnisoně Jallunduru v Pandžábu svým velitelům a protestovali proti utlačování svých krajanů v Irsku. 1.7. se třetina irské posádky pokusila násilně vniknout do skladiště v Solonu v Pandžábu. Jiné vojsko na ně bylo rychle upozorněno a střelilo do vzbouřenců salvu. Výsledkem byly dva mrtví a několik zraněných na straně Irů. Zbytek rebelů se rozprchl a klid už dál nebyl porušen.¹⁷⁴

5.7.3. Z USA k Irsku

Deník *Venkov* vydal 3. srpna článek o Anglii, Irsku a angloamerickém přátelství. O irské otázce hovořil také státní tajemník pro Irsko Hamar Greenwood v *Sunday Times* vydaném 25. července. Oba projevy byly považovány za pozoruhodné, osvětlující stav bojů v Irsku, a proto se autor rozhodl zaznamenat jejich body.

Sir Hamar Greenwood na prvním místě vyslovil politování nad předchozími nešťastnými událostmi v Belfastu, kdy bylo při střetech vojsk a sinnfeinistů zabito několik osob. Označil to však za vládní povinnost pro zachování pořádku. Boje v Belfastu byly odezvou za smrt plukovníka Smytha, který z této oblasti pocházel.

Podle Greenwooda by bylo ideální, kdyby dalo Irsko souhlas k vytvoření parlamentní

---

¹⁷² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Amerika a irský problém v Anglii*, in: Československá republika, 24. 4. 1920.

¹⁷³ Tamtéž, *Revoluční hnutí v Irsku*, in: Večerník *Tribuna* 8. 7. 1920; Tamtéž, *Leninovy prsty v irské revoluci.*, in: nevedeno.

¹⁷⁴ Tamtéž, *Revoluční hnutí v Irsku*, in: Več. *Tribuna* 8. 7. 1920.

vlády. Hned jak by se tak stalo, byla by věc vyřešena. Vláda ani vojsko neměli s nepokoji nic společného. A i když hnutí sinnfeinistů nebylo sektářským hnutím, stejně se nakonec mezi severem a jihem jednalo o boj katolíků proti protestantům.

Přestože vláda nezměnila své stanovisko vůči Irsku, byla prý vždy ochotna vyslechnout irské zástupce. Neštěstím bylo, že masy Irů podléhaly teroru a nebyly organizované. Vládě šlo jen o to, aby Irsko nebylo zanarchizováno.

K těmto slovům Greenwooda dodal úvodníkář *Times* 26. července, že na jedné straně Tradeunionisté pohrozili vládě generální stávkou a na druhé straně Edward Carzon (vůdce unionistů) hrozí odtržením. Autor pochyboval i přes veškeré Georgovy kvality, jestli byl schopný stávající problémy vyřešit. Ministerský předseda byl sice ochotný k dohodě s Iry, ale omezil pole diskuse. A to nebylo možné do nekonečna. Republika sinnfeinistů na sebe brala vládní povinnosti a kromě toho ve Velké Británii irská otázka ovlivňovala stále více voličů. Proto se úvodníkářovi zdálo, že dny odkládání byly pomalu u konce.¹⁷⁵

29. listopadu přišel *Národním listům* zvláštní telegram z Washingtonu. V něm stálo, že prezident Wilson poslal státnímu departmentu USA formální žádost prezidenta Irské republiky de Valery za uznání irské nezávislosti. Bylo to poprvé, co byly irské záležitosti úředně předloženy americkému státnímu departmentu.¹⁷⁶

Následující den přišel další telegram tentokrát z New Yorku. Ten oznamoval, že osmdesát vynikajících katolických duchovních tamější diecese poslalo arcibiskupovi Hayesovi list ve kterém protestovali proti tomu, že masy irských demonstrantů napadly budovu Union Club po odchodu z katedrály, kde byla sloužena pamětní mše za zemřelého starostu Corku Mac MacSwineye.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, *Zahraniční otázky - Anglie a Irsko – Angloamerické přátelství*, in: Venkov, 31. 8. 1920.

¹⁷⁶ Tamtéž, *Irská revoluce - Irská otázka v americkém státním departmentu*, in: neuvvedeno.

¹⁷⁷ Tamtéž, *Po irské demonstraci v Novém Yorku*, in: neuvvedeno.

5.8. Cesta k usmíření

Národní listy 19. prosince potvrdily prostřednictvím *Echo de Paris* zprávu z Londýna, že vláda povolila de Valerovi návrat do Irska.¹⁷⁸ Podmínkou ale bylo, že se nesměl postavit do čela sinnfeinského hnutí a měl podporovat mírová jednání. článek dále popisoval, co prezident Irské republiky dělal za uplynulý rok potom, co byl uvězněn v Brixtonu odkud utekl do Ameriky. Tam zahájil velkou kampaň pro irskou věc. Ta byla tak úspěšná, že anglický parlament uvažoval o žádosti vypovězení de Valery z Ameriky. Anglická vláda byla proti tomuto kroku.¹⁷⁹

Opět *Národní listy* informovaly československou veřejnost o irské otázce. Tentokrát ve vydání z 19. května. Vůdce sinnfeinistů de Valera vyzval ministerského předsedu Lloyda George, aby jej veřejně pozval ke společné konferenci, aby pak de Valera mohl odpovědět jménem Irska. Irský vůdce oznámil, že v zájmu Irska bylo ujednání unie s Anglií, spočívající na plné vzájemné rovnoprávnosti v jakékoliv státní formě.¹⁸⁰

České slovo napsalo 20. května článek o příznivé změně ohledně irské otázky. James Craig,¹⁸¹ vůdce ulsterských protestantů s vůdcem sinnfeinistů, se sešel s prezidentem de Valerou. Na schůzce došlo k dohodě mezi oběma irskými směry. To by znamenalo také dohodu mezi Irskem a Anglií. Tyto zprávy byly ale jen výrazem přání než skutečností. *Daily Mail* shrnuly řešení irské otázky. Pravomoc irského parlamentu neměla být větší než například jihoafrický parlament. Ulster měl být podřízen irskému parlamentu pouze do té míry, kterou povolil severoirský parlament. Otázkou stále bylo, jestli jižní parlament přistoupí na jakoukoliv ústavu, která neuznávala irskou republiku a na druhou stranu ulsterští neprojevovali žádnou touhu jednat se sinnfeinistickým hnutím. Proto byla schůzka dvou vůdců brána jako první velký krok k vyřešení irské otázky.¹⁸²

Národní listy vydaly 8. června zprávu o zahájení ulsterského parlamentu, jehož noví členové se sešli v Belfastu, v hlavním středisku unionostické strany k projednání zákonodárného programu.

Sněm se zabýval všemi důležitými věcmi jako zemědělství, odbory, právo, samospráva, policie, zdravotnictví apod. Odhadovalo se, že obtíže přenést správu na okresy, mohli být zvýšeny pasivní i aktivní nepřátelskou činností odpůrců nového vládního systému.

¹⁷⁸ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 164, kart. 420, Velká Británie - *De Valera se smí vrátit do Anglie*, *Národní listy*, 19. 12. 1920.

¹⁷⁹ Tamtéž, *Amnestovaný prezident Irské republiky*, in: *Národní listy* Večerní vydání, 21. 12. 1920.

¹⁸⁰ Tamtéž, *Vůdce sinnfeinů pro jednotu s Anglií?*, in: *Národní listy*, 19. 5. 1921.

¹⁸¹ James Craig (1871-1940), ministerský předseda Severního Irska (1921-1940).

¹⁸² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Čes. Slovo*. [blíže neuvedeno].

Někteří z nich nevynechali jedinou příležitost, aby své plány uskutečnili. Část dublinských úředníků byla povolána do služeb na sever.

V době od 7. do 22. června, kdy měl být parlament slavnostně otevřen za účasti státních zástupců a koruny, se měl vytvořit senát pro severní Irsko. Home Členové senátu měli být voleni na základě poměrného zastoupení. Jelikož nebylo možné, aby 40 unionistů zvolilo 24 členů senátu, chystalo se nařízení o novém volebním způsobu.

Prvním úkolem parlamentu měla po 22. červnu být debata o projevu ministerského předsedy a zvolení 10 členů do výboru irské rady, v které mělo být 40 zástupců ze severu i z jihu, a který se měl zabývat problémy celého zeleného ostrova.¹⁸³

Ve výtisku z 28. června *Národní listy* oznámily zprávu o odročení severoirského parlamentu. Ve čtvrtek 24. června prohlásil ministerský předseda Graig, že policie měla v nejbližší době převzít kontrolu nad 6 severními hrabstvími. Jejím úkolem bylo nahrazení královského vojska a dbát nad dodržování zákonů.¹⁸⁴

České Slovo otisklo 3. července dopis z Anglie s novou senzací v anglické veřejnosti. Tou bylo pozvání de Valery Lloydem Georgem, aby přijel do Londýna na konferenci společně se severoirským premiérem sirem Jamesem Craigem. Při tomto pozvání byl de Valera nazván vůdcem velké většiny jižního Irsku. Jakoby prý nevěděl, že de Valera byl ve skutečnosti skoro 70% irských obyvatel uznán vůdcem. Podle dopisovatele došel Lloyd George zřejmě k přesvědčení, že násilný postup proti Irům neměl naději uspět a chtěl ulehčit situaci vyřešením irské otázky. Současně nebylo tajemstvím, že vláda připravila rozsáhlou vojenskou akci v jižním Irsku. Londýnští sinnfeinisté, kterých se ve svém táboře na Trafalgar square sešlo na 20 000 členů, jednali o pozvání s podezřivým chladem a většina řečníků tvrdila, že Lloyd Georgeovi šlo jen o to, aby svou vládu očistil v očích ciziny a ještě více rozkmotřil Iry. Irské veřejné mínění dávalo malou naději tomu, že by toto smířovací gesto odstranilo staletý irský problém.¹⁸⁵

Venkov vydal 9. července článek od svého dopisovatele Siriuse o tehdejším dění ve Velké Británii. Několik odstavců bylo věnováno i touze po irskému míru. V článku se psalo o pozvání, které učinil Lloyd George hlavním vůdcům irských proudů. Současně bylo oznámeno, že na 28. června byl svolán parlament jižního Irsku k první schůzi. Dění je podle dopisovatele rychlé. Při zahájení ulsterského sněmu v Belfastu král Jiří vyslovil přání, aby v Irsku zavládl mír, aby bylo vše vyrovnáno, zapomenuto a odpuštěno. Sama cesta Krále

---

¹⁸³ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Velká Británie - Král zúčastní se slavnostního zahájení ulsterského parlamentu*, *Národní listy*, 8. 6. 1921.

¹⁸⁴ Tamtéž, *Velká Británie - Vůdci Ulsteru ohlášena oposice*, 28. 6. 1921.

¹⁸⁵ Tamtéž, *Dopis z Anglie*, in: *České Slovo*, 3. 7. 1921.

do Irska a jeho působení na tomto ostrově působilo velmi dobře a smířlivě. na všechny občany. Sirius nazval Achillovou patou Velké Británie právě Irský ostrov. Spor mezi nimi způsobil nespočet škod. Před nedávnými dny se ve sněmovně lordů opět jednalo o irské otázce. Hrabě z Donoughmore¹⁸⁶ navrhl úplnou finanční svobodu jako cenu irského vyrovnání. Fiskální autonomie byla ale hodně vzdálená zákonu z roku 1920, ale pravdou bylo, že stávající situace byla jen provisorní. Dopisovatel se domníval, že i když by fungovaly dvě sněmovny, boj by nepřestal, tragédie, která byla už nazývána občanskou válkou, by byla vedena nadále.

Takový stav nemohl být snesitelný dlouho. Různé názory k vládnímu postupu vedly k neshodám uvnitř koalice a kritika vládních odpůrců měla jen více důvodů k protestům, že do Irska byly posílány další vojenské jednotky.

Mír s Irskem byl nutností. Proto se Lloyd George rozhodl „podívat se nebezpečí přímo do očí.“¹⁸⁷ Sirius článek uzavřel svým názorem, že pozvání de Valerovi bylo ratolestí k dohodě v dobré vůli.¹⁸⁸

Večerník Národních listů vydal 25. července informace o anglo-irském míru. Podrobnosti návrhů na zlepšení vztahů mezi Anglií a Irskem byly přísně tajeny na základě domluvy mezi de Valerou a Lloydem Georgem. Z irské strany se vyvracely informace o tom, že by ministerský předseda žádal, aby Irové aspoň na krátkou dobu přijali tehdejší samosprávný zákon. Britské návrhy byly pro Iry mnohem příznivější. De Valera řekl vítajícím davu v Dublinu, že o svobodě už nebudou jen mluvit, ale budou ji mít. Podle Irů byly zásady tyto: 1. Irsko jako jednotka by si samo vytvořilo vlastní ústavu; 2. Právo na sebeurčení Irska mělo být uznáno tím, že Velká Británie by irskou ústavu přijala; 3. Při budování ústavy mělo být Irsko omezeno jen přirozenou nutností smírné dohody katolickými a protestantskými občany Irska. Porady v Dublině a Belfastu měli trvat nejméně deset dní.¹⁸⁹

V dalším večerním vydání *Národních listů* z 26. července bylo psáno, že Lloyd George odpověděl v dolní sněmovně na dotazy ohledně jednání s de Valerou. Vysvětlení o irské otázce prý mohl podat až by byla vyloučena možnost, že by prohlášením mohl být úspěšný průběh jednání porušen. Dodal, že na novinářská sdělení nemá brát nikdo ohled, protože byly nepřesné.¹⁹⁰

Právo lidu vydalo 26. července článek o irské otázce, kterou autor považoval

---

¹⁸⁶ Richard Walter Hely-Hutchinson (1875-1948), 6. hrabě z Donoughmore, velmistr velké lóže svobodných zednářů v Irsku (1913-1948).

¹⁸⁷ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Ze života Velké Británie, ratolest irského míru*, in: Venkov, 20. 7. 1921.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž, *Zásady anglo-irského míru*, in: Národní listy Včerejší vydání, 25. 7. 1921.

¹⁹⁰ Tamtéž, *Z anglického sněmu*, in: Národní listy Večerní vydání, 26. 7. 1921.

za opravdu světovou. A to proto, že byl světový její podklad, věčný boj mezi velkým a malým národem, panujícím a potlačovaným. Článek se dotýkal jen posledních stádií tohoto vleklého anglo-irského sporu.

Zřízení dvou parlamentů (ulsterský a dublinský) a dvou vlád, které byly vybaveny velkou mírou samosprávy a několika miliony liber, nebylo pro jižní Iry dostačujícím řešením. Ulsterský parlament, jak bylo psáno v předchozích článcích, se opravdu sešel. Dublinský ne, protože, že Irové považovali za svůj jediný parlament sinnfeinský parlament *Dail Eirean*.

Snaha Lloyda George byla tedy přerušena. Aby zabránil krveprolití rozhodl se pro popud, který ho u lidí rehabilitoval za některé předchozí kroky, kterými se u nich diskreditoval. Tím činem bylo již zmíněné pozvání de Valery do Londýna. De Valera měl s Lloydem Georgem několik dlouhých rozhovorů. Podle oficiálních informací zatím nedošlo k vzájemné shodě. Přestože byl De Valera v době vydání tohoto čísla zpátky v Dublinu, anglický tisk se nevzdával naděje. Konečná dohoda tedy nebyla zatím známa. Posledním Georgovým ústupkem byla nabídka, že by Irsko dostalo stejnou samosprávu, jako měly Britská dominia – faktickou samostatnost pod formální svrchovaností Anglie. De Valera ale trval na tom, aby se Angličané vzdali i formálních nároků a Irsko se mohlo vymanit z britského imperia. Na toto řešení v tu dobu mysleli jen členové Labour Party. Anglická vláda se zdráhala učinit tento krok ze dvou důvodů. Nechtěla vydat napospas irským fanatickým nacionalistům svou menšinu v Ulsteru a báli se, aby se z Irska jednou nestalo protianglické centrum. Ovládání Irska bylo Angličany považováno za podmínku anglické bezpečnosti. Autor doufá, že přestože nebyl mír ještě úplně dovršen, nebude již cesta k míru doplňována lidskými mrtvolami na obou stranách.

Aby si mohl čtenář lépe uvědomit dosah posledního činu ministerského předsedy, přenesl ho do bližšího prostředí: „*Představte si, že by bylo Rakousko-Uhersko vyhrálo na celé čáře světovou válku. Masaryk by bloudil jako psanec ve vyhnanství. A tu by rakouský nebo uherský ministerský předseda pozval předsedu nelegální československé vlády do Vídně nebo Budapeště a vzkázal by mu: ‚Pojďme se dohodnout o české a slovenské otázce; předneste mi požadavky své vlády; budeme o nich uvažovat. Ať pak naše konference dopadne jakkoli, zaručujeme Vám svobodný odchod z Vídně, kamkoli Vám bude líbo.‘*

Dovedete si představit, že by bylo Rakousko jednalo takto? Že tak nejednalo, proto právě bylo rozmetáno ve světové válce.“¹⁹¹ Lloyd George tak učinil jen pod tlakem poměrů. Anglo-irský problém spočíval v tom, že Angličané přišli v irské otázce s ústupky vždy pozdě. Před deseti lety by prý Irům stačila polovina toho co v létě 1921 Angličané nabízeli,

---

¹⁹¹ NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Rozhodné chvíle v Irsku*, in: Právo lidu, 26. 7. 1921.

aby se Irové stali nejloajálnějšími obyvateli britské říše. Světový význam byl v tom, že přestože Velká Británie byla obrovským státem a Irové byli proti ní úplně nicotní, dělali Britové co mohli, aby si je usmířili. Na Irech bylo vidět, že nebylo možné potlačit sebemenší národ a doba násilného vnucování státního vědomí do rebelujících hlav byla ve 20. století už pryč. Schůze de Valery a Lloyda George byly mementem všem státům, v kterých byla cizonárodní menšina, aby s těmito menšinami čestně zacházeli, pokud byly chvíle vyrovnání vhodné a pokud menšina nepodlehla nesmířitelnému fanatismu. Těchto případů bylo po první světové válce hodně a jejich řešení bude životním cílem světového míru, dokud nebude všem těmto potlačeným národům učiněno zadost.¹⁹²

Posledním článkem, který se týkal vymezeného období mé badatelské činnosti byl ve výstřížkovém archivu od *Národních listů*, který byl vydán 31. července. Z Dublinu bylo oznámeno, že sinnfeinský výbor učinil rozhodná usnesení, která byla pohnutkem pro vyjednávání. Sinnfeinisté prý stanovili zásady nové konference. Výbor se nehodlal sejít, dokud nebude ukončeno jednání de Valery s Lloydem Georgem. Pokud by se našla základna pro vyjednávání, sešel by se parlament sinnfeinistů k plenárnímu zasedání, aby na něm jmenoval své zplnomocněnce.¹⁹³

5.9. Výsledek války

Podle probádaných zdrojů se o příměří z 11. července, kterým měla skončit irská válka za nezávislost, minimálně do konce prázdnin se nikdo z anglických a natož z českých občanů nedověděl. Jak jsme se mohli dovědět, jednání Lloyda George s de Valerou byla po dlouho dobu uchována v tajnosti.

Dnes víme, že britský premiér nabídl irskému prezidentovi status dominia. Pro de Valeru byla nabídka nepřijatelná, ale souhlasil s tím, že se vrátí do Dublinu a návrh předloží k projednání parlamentu. Parlament nabídku odmítl také a přísahal věrnost Irské republice. Jelikož si nacionalisté nepřáli úplné zhroucení mírových jednání, vytyčili si nový cíl. Zjistit jaký vztah Irů k Britské říši nejlépe vyhovoval nacionalistům. Členy nové irské delegace byli Arthur Griffith, Michael Collins, E. J. Dunaggen, George Gaven Duffy a Robert Barton. Proti nim usedli k jednání v Downing Street David Lloyd George, Austen Chamberlain, Winston Churchill a lord Birkenhead.

Na jednání, které trvalo od 11. října do 6. prosince 1921, Britové nakonec souhlasili s tím, že povolili Irům primárně přísahat věrnost dominiu nebo samostatnému státu

---

¹⁹² NA ČR: MZV-VA 1916-1944: inv. č. 113, kart. 325, *Rozhodné chvíle v Irsku*, in: Právo lidu, 26. 7. 1921.

¹⁹³ Tamtéž, *Velká Británie - Irský revoluční sněm pro vyjednávání*, in: Národní listy, 31. 7. 1921.

a ne britské Koruně. De Valery, který nebyl přítomen jednání poslal svým vyjednavacům vzkaz, že nic takového nepřicházelo v úvahu. Vůdce delegace Michael Collins se statutem dominia ale souhlasil. Britové následně navrhli, že pokud by sinnfeinisté přijali rozdělení ostrova, opustili by okamžitě Ulster. Collins návrh chápal jako a krok ke splnění nejvyššího cíle – nezávislé republice.

Britové si byli vědomi, že delegace irského parlamentu by nic nepodepsala bez parlamentního odhlasování. Proto přišla 5. prosince s ultimátem. Delegace se musela jednotně shodnout na navrhovaném řešení. Jednoznačný souhlas byl podle britské delegace jedinou možností, jak zabránit dalším konfliktům a posláním dalšího vojska na zelený ostrov. Příměří narušovalo soudržnost jednotek IRA, převážná většina irského obyvatelstva toužila po míru a vládní jednotky po dobu příměří naopak posílily.

De Valera dohodu odmítl, což nebylo nic překvapivého. Při jejím projednávání v irském parlamentu se postavil na stranu opozice. Smlouva byla ale i přes jeho snahy ratifikována těsnou většinou 64 hlasů proti 57 hlasům. De Valera následkem toho rezignoval z funkce prezidenta a jeho nástupcem se stal Griffith. Několik velitelů jednotek IRA odmítlo rozhodnutí parlamentu respektovat a v Irsku začala krvavá občanská válka, která trvala až do května 1923. Boj Irů proti Irům byl v tomto období ještě surovější než v předchozí válce proti Britům.

Vláda Irského svobodného státu byla ustanovena až 6. prosince 1922 a spory o hranice byli složité a po dlouhou dobu neúčinné. Na obou stranách zůstalo mnoho důvodů k nespokojenosti. Bylo dosaženo jen velmi málo cílů. Irský separatismus z let 1922-1923 neskončil. Jen se změnil jak ve svém charakteru, tak i v rozsahu. To už jsou ale témata, které přesahují vymezení této práce.¹⁹⁴

---

¹⁹⁴ Martin KOVÁŘ: „Nepokoje”. *Príspevek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19-1922*, in: Dvacáté století, Praha 2004, str. 80-83.

Závěr

Irská válka za nezávislost byla považována za jednu z nejhorších kapitol v dějinách obou zúčastněných národů. Tento názor převládal i v československých denících už v průběhu těžkých bojů v irských ulicích a spleťtých mírových vyjednáváních v londýnských domech za irské Home Rule. Československé noviny se irské otázce věnovaly v rámci zahraničních zpráv o Anglii pečlivě. Díky jejich nejčastějšímu zdroji – Československé tiskové kanceláři – nabídly o problematice svým čtenářům dostatek informací, aby si sami mohli udělat názor na celé dění na Britských ostrovech. ČTK spolupracovala s předními zahraničními tiskovými agenturami.

Přestože články ve výstřižkovém archivu byly ohledně tématu neúplné a v některých případech špatně označené, podařilo se mi zjistit, jak byla válka prezentována československému čtenáři a usoudit jaký byl většinový ohlas naší společnosti.

Nejčastěji se zprávy o konfliktu objevovaly v rubrikách věnovaných zpravodajství ze zahraničí. Uvádění zdroje informací nebylo u sledovaných článků vždy samozřejmé a původ informace tak zůstal občas čtenáři neznámým. Nejčastěji však zprávy pocházely od Československé tiskové kanceláře, která sama přebírala informace ze zahraničních zdrojů: od zahraničních zpravodajských agentur (např. Reuters, Havas nebo Wolff), tisku nebo citovala úřední zprávy britských vládních institucí. Snad ze všech těchto zpráv více či méně vyplývalo, že s velkým znepokojením a pozorností sledovaly dění v Irsku sdělovací prostředky i politická reprezentace jak evropských, tak i zámořských zemí, a to zejména pak Spojených států amerických. Nutno říci, že ve zprávách nebritské provenience převládaly sympatie s irským bojem za nezávislost, což se asi projevilo nejvýrazněji v USA. Americké veřejné mínění totiž do značné míry ovlivňovala tamní vlivná irská komunita propagující myšlenku samostatnosti země svých předků. Naopak informace vykreslující irské radikály v méně pozitivním světle mohl český čtenář nalézt v člancích odvolávající se na britské úřední zdroje a s vládou sympatizující britský tisk. Ovšem československé noviny citovaly i tu část britského tisku, který komentoval politiku své vlády v Irsku kriticky. V souladu s názory vyskytujícími se ve veřejném mínění preferovaly opoziční noviny před nesmlouvavým postupem proti irským separatistům jakoukoliv dohodu a ukončení vleklého a násilného konfliktu, který se v podobě terorismu přeléval i na anglickou půdu.

Každý dopisovatel psal do československých deníků pod vlastní šifrou či pseudonymem. Z výstřižkového archivu byly nalezeny zprávy od dopisovatelů redakcí *Venkov* (Alois Šašek – pseudonym Sirius), *Národní listy* (Karel Haltmar pod šifrou –ar.) a

Lidové noviny (František Janča pod šifrou -a.). Zprávy od dopisovatelů nepůsobily nikterak zkresleně. Pokud byl znám jejich názor z tisků, které jsem měl možnost prozkoumat, byl negativně namířený proti dlouho tvrdohlavému jednání britské vlády proti irským nacionalistům

a proti jakýmkoliv atentátům, ať byly útočníkem sinnfeinský Ir nebo zástupce unionistů a vlády. Rozdíl mezi zprávami od jednotlivých titulů českého tisku nebyly názorově rozdílné, ať to byly noviny bezbarvé nebo byly ústředním tiskovým orgánem některé z československých politických stran. Jelikož byla převážná většina zpráv hlavně informativního charakteru díky Československé tiskové kanceláři, nebylo žádným překvapením, že se takové zprávy občas ani obsahově nelišily a člověk si mohl přečíst jednu zprávu písmeno po písmenu třeba ve třech různých tiscích v jiných dnech.

Národní listy byly mezi československými tisky periodikem, které podle výstřižkového archivu předkládalo svým občanům nejvíce článků. Kromě informativních zpráv, které byly zasílány z ČTK ze všech koutů severozápadního světa, se československý občan mohl dočíst o nejnovějších událostech díky zasílaným dopisům od Karla Haltmara, kde byly shrnuty události posledních dnů a nechyběly ani domněnky, co by se mohlo na ostrovech dít dál.

Ze zpráv dopisovatele deníku *Venkov* Aloise Šaška (pseudonym Sirius), které pravidelně zaplňovaly stránky v tohoto tisku, byl znám více osobní názor autora. Československý občan v jeho dopisech pro tento tisk mohl často číst porovnání anglo-irského vztahu se vztahem česko-rakouským před první světovou válkou.

Ostatní z vybraných novinových titulů byly ve výstřižkovém archivu zastoupeny v mnohem menším množství. U titulů *Národní politika*, *Lidové noviny*, *Československá republika* a *Tribuna* tak mohlo být zamýšleno proto, že noviny byly psány v podobném stylu a jejich zahraniční zdroje se kromě dopisovatelů od těch pro *Národní listy* nelišily. Nesmím zapomenout, že *Národní listy* byly oba vydávány Českou národní demokracií.

Zbývající noviny byly ve výstřižkovém archivu obsaženy v malém množství a články, které byly nalezeny se týkaly zaměření, ke kterému náležely. Články deníku *České slovo* v materiálech působily spíše jako doplňující informace nebo se také opakovaly, jak už bylo zmíněno v předchozích případech. *Čech*, jako katolický deník obsahoval zprávy o náboženské a konfesijní dimenzi konfliktu a snaze církevních činitelů zastavit vraždění. *Právo lidu* zobrazovalo situaci na Britských ostrovech, jako boj Davida s Goliášem a nezapomněl svým čtenářům připomenout, že taková situace se mohla stát i ve střední Evropě.

Situaci můžeme shrnout takto. Podle československého tisku byl ohlas v případě irské války za nezávislost soucitný k irskému národu, přestože i díky Velké Británii byla po první světové válce vyhlášena Československá republika. Pokud by se převážná část československého obyvatelstva měla rozhodnout s kterou stranou sympatizovat, přednost by dostal utlačovaný národ, který za války pomáhal Německému císařství, ale s kterým měli Čechoslováci společného více než by se mohlo na takovou dálku zdát, před světovou velmocí, která porazila německého nepřítele českých zemí.

Prameny a literatura

Archivní prameny:

Národní archiv ČR: fond: Ministerstvo zahraničních věcí - výstřižkový archiv 1916 – 1944, č. archivního souboru 506, sign. 113, kart. 323-325, sing. 164, kart. 420.

Publikované prameny:

ELLMANN, Richard: *James Joyce, New and rezed Edition*, Oxford Uniersity Press, New York 1982.

Album velezrádců, velezrádné rejdy Čechů za hranicemi, s předmluvou Floriana Zapletala, nakladatel Alois Hynek, Praha 1919, str. 100.

Periodika:

Čech

České slovo

Československá republika

Lidové noviny

Národní listy

Osvěta

Právo lidu

Tribuna

Venkov

Literatura:

KOVÁŘ, Martin: „*Nepokoje*“. *Příspěvek k analýze rozhodující fáze boje Irů za nezávislost na Velké Británii v letech 1916/19-1922*, in: Dvacáté století, Praha 2004.

KUBÍČEK, Jaroslav a kol: *Česká retrospektivní bibliografie, Noviny České republiky 1919-1945, díl 2.*, Brno 2004.

MOODY, T.W.; MARTIN, F. X. a kol.: *Dějiny Irska*, Praha 1996.

ŘEHÁK, Daniel: *Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. Století. Exotika aneb Vylučnost cizí i vlastní*, in: Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století, Praha 2008.

SAMEK, Daniel: *Česko-Irské kulturní styky v první polovině 20. století*, Praha 2009.

Internetový zdroj:

STRÝČKOVÁ, Jana: <http://www.irsko-aktualne.cz/historie>, *Historický vývoj Irska* [20. dubna 2011].